

Selvästi ja vähemmän selvästi vastaamistoiminnan ehdoilla

Topikaalinen johdonmukaisuus institutionaalisessa verkkokeskustelussa

LIISA KÄÄNTÄ

1 Johdanto

Institutionaalisessa, asynkronisessa verkkokeskustelussa vuorovaikutus on yleensä topiikkikeskeistä, mikä näkyy osallistujien toiminnassa aina yksittäisestä vuorosta useamman vuoron jaksoihin ja lopulta kokonaisiin viestiketjuihin.¹ Osallistujat pysyttelevät niissä topiikeissa, jotka instituution edustaja on asettanut tai jotka ovat muuten syntyneet keskusteluympäristön ehdoilla (vrt. esim. Gibson 2009; Swan 2002). Tätä taustaa vasten on luontevaa olettaa, että tällainen verkkokeskustelu rakentuu, muokkautuu ja auttaa osallistujia orientoitumaan tietyllä tavalla, jonka olen nimennyt topikaaliseksi johdonmukaisuudeksi. Se sisältää ajatuksen, että etukäteen annettua tai muulla tavoin aloitettua topiikkia ylläpidetään ja edistetään verkkokeskustelussa huolimatta keskustelun rajoituksista ja että osallistujat osoittavat vuorojen välisen yhteyden johdonmukaisella toiminnalla ja käyttävät siihen erilaisia kielenkäytön keinoja. Verkkokeskustelujen vuorojen välistä yhteyttä on tutkittu viime vuosina esimerkiksi koheesion (mm. Blanchette 2012), topikaalisen koherenssin (mm. Herring & Nix 1997; Markman 2006; Örnberg Berglund 2009) ja *relevanssi*-käsitteen (Herring 2013) kautta. Herringin (ma., ks. myös 1999) mukaan verkkokeskusteluissa kuljetaan löyhemmän relevanssin suuntaan, mikä tarkoittaa käytännössä vuorojen välisen yhteyden osoittamista monipuolisesti ja yhä enenevässä määrin implisiittisesti, jolloin vastuu yhteyden tulkinnasta jätetään keskustelun seuraajalle eikä vuoron tuottajalle. Tämä suuntaus on nähtävissä myös tässä työssä.

Lähestyn artikkelissani topikaalista johdonmukaisuutta tutkimalla asynkronisen viestiketjun aloitusvuoron ja siihen suoraan vastaavien vuorojen välistä yhteyttä. Selvitän, miten aloitusvuoroon vastaava osallistuja osoittaa omassa vuorossaan topii-

1. Haluan kiittää Virittäjän kahta anonymiä arvioijaa kattavasta ja rakentavasta palautteesta. Olen ottanut palautteen huomioon parhaani mukaan, ja mahdolliset virheet tai epäselvyydet ovat omiani.

kin jatkumisen. Tarkastelen topiikin jatkumista sekventiaalisena ilmiönä eli osallistujien vastavuoroisena toimintana (Schegloff 2007), mikä tarkoittaa tässä osallistujien vastaamistoimintaa suhteessa tehtävänannon kysymyksiin ja suhteessa toisten osallistujien (erityisesti aloitusvuoron) vastauksiin. Topikaalisen johdonmukaisuuden tutkiminen näiden vuorojen välillä antaa uutta tietoa siitä, minkälaiseksi asynkronisen verkkokeskustelun koherenssi ja jatkuvuus on tulkittavissa, kun tarkastelussa keskitytään koko viestiketjun sijasta hierarkialtaan ja sekventiaaliselta sijainniltaan poikkeaviin vuoroihin, niin sanottuihin ensimmäisen tason vuoroihin (ks. alalukua 1.1). Artikkelini myös täydentää aikaisempaa tutkimusta institutionaalisten verkkokeskusteluiden vuorovaikutuksesta ja keskustelun rakentumisen tavoista.

Lähestymistapa pohjaa keskusteluanalyysiin (mm. Atkinson & Heritage toim. 1984; Schegloff 1990; suomeksi esim. Tainio toim. 1997), johon on sovellettu teknologiavälitteisen viestinnän analyysia² (mm. Hutchby & Tanna 2008; Simpson 2004). Keskusteluanalyysi tarjoaa väljän mutta hyödyllisen käsitteiden ja menetelmien yhdistelmän tutkimukselle, vaikka en aineiston luonteen vuoksi voikaan hyödyntää sitä kokonaisvaltaisesti. Koska tutkimuskohde sijoittuu yliopistomaailmaan ja opiskeluintituutioihin ja on tavoitteellista toimintaa niiden kontekstissa, taustalla on vaikuttanut myös institutionaalisen vuorovaikutuksen tutkimus (ks. esim. Drew & Heritage toim. 1992; suomeksi mm. Raevaara, Ruusuvuori & Haakana 2001; luokahuonevuorovaikutuksesta esim. Tainio 2007; institutionaalisista verkkokeskusteluista esim. Gibson 2009). Asetelma on moniulotteinen, mutta sen taustalla on käsitys verkkokeskustelun vuoroista funktionaalisina ja dialogisina kielenkäytön ilmentyminä (mm. Linell 2006, 2010).

1.1 Tutkimusaineisto ja sen institutionaaliset puitteet

Topikaalisen johdonmukaisuuden rakentuminen ja tulkitseminen tietyssä keskustelussa liittyy olennaisesti siihen, minkälainen keskustelu on kyseessä. Tarkastelemani verkkokeskustelut ovat institutionaalisia: ne käydään virtuaalisessa opiskeluympäristössä, ja niissä toimitaan institutionaalisten käytänteiden mukaisesti (vrt. esim. Gibson 2009; Lester & Paulus 2011). Topikaalinen johdonmukaisuus onkin tulkittava vasten sitä tietoa, että nämä keskustelut kiteytyvät tehtävänannon kysymysten pohjalta tuotetuksi toiminnaksi, joka rakentuu, täydentyy ja uudistuu osallistujien vastausvuoroissa. Tästä lähtökohdasta institutionaalisuutta luo se, että jokainen osallistuja vastaa tehtävänannon kysymyksiin ja että aloittajan jälkeen muut osallistajat jatkavat vastaamista. Topiikin jatkaminen on vahvasti yhteydessä tähän vastaamistoimintaan (vrt. esim. Turkia 2007; Sotillo 2000; ks. myös Tanskanen 2006: 23–25).

2. Esimerkiksi Herring (2004) on esitellyt CMDA-teorian (Computer-Mediated Discourse Analysis), jossa painopiste on kielellisessä sisällönanalyysissa. Tutkimukseni ei pohjaudu suoraan tähän teoriaan, vaan teen pikemminkin teknologiavälitteisen viestinnän keskusteluanalyysia, jossa taustaoletukset ja painopisteet ovat hiukan toisenlaiset (vrt. Markman 2006: 184–185).

Tutkittavat vuorot³ sisältyvät aineistoon, joka on kerätty Moodle-oppimisympäristössä käydyistä keskusteluharjoituksista vuosina 2009–2010. Keskustelut kuuluivat kauppatieteilijöiden pakolliseen kielikurssiin Tieteellinen kirjoittaminen suomeksi, ja osallistujat keskustelivat niissä tieteen popularisoinnista neljän hengen pienryhmissä viikon ajan.⁴ Tehtävänanto koostui kolmesta kysymysryppästä, joissa kartoitettiin popularisoinnin määritelmää ja tarkoitusta sekä pyydettiin pohtimaan popularisoinnin keinoja ja antamaan esimerkkejä hyvistä popularisoinneista (ks. liitettä 1). Keskustelut jakautuivat viestiketjuihin yleensä kahdella tavalla: yhdessä viestiketjussa vastattiin joko kaikkiin kolmeen kysymysryppäeseen (topiikki laajassa mielessä) tai pelkästään yhteen kysymysryppäeseen (ns. alatiipiksi tehtävänannon mahdollistamaan laajaan topiikkiin nähden) (vrt. Bublitz 1989; Linell & Korolija 1997). Aineistosta on tarkasteltu 32 viestiketjua. Niissä esiintyi 32 aloitusvuoron lisäksi 75 aloitusvuoroon suoraan kytkettyä vuoroa, joista 63 vuoroa on sellaista, jossa aloitusvuoron topiikkia jatketaan.⁵

Viestiketjut rakentuvat asynkronisesti, jolloin osallistujat vastaavat tehtävänannon kysymyksiin ei-reaaliaikaisesti eli vuorojen välillä on temporaalista etäisyyttä (esim. Herring 1999). Osallistujat voivat näin miettiä ja muokata vastausvuorojaan sekä lukea taustakirjallisuutta vastauksiensa tueksi (ks. esim. Lapadat 2002). Moodle-keskustelualueen tekniikka ja asynkronisuus mahdollistavat sen, että osallistuja voi liittää vuoronsa esimerkiksi keskustelun aloitusvuoroon, jonka hän haluaa huomioida (vrt. Bublitz 1989: 44), eikä aikaisemmin ilmestyneiden vuorojen jatkoksi. Tällä tavoin aineiston keskusteluihin syntyy niin sanottuja ensimmäisen tason vuoroja⁶ (ks. kuvio 1, harmaan sävyillä täytetyt vuorot).

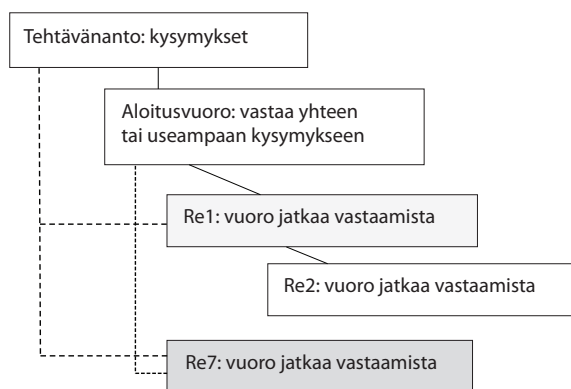
Ensimmäisen tason vuorojen merkitys viestiketjulle ja topiikin kehittymiselle on mielenkiintoinen, sillä näissä toiminta kertoo jotain siitä, millä tavoin ketjun aikaisemmat vastaukset on tulkittu ja minkälaisia seuraavia vastauksia tehdään mahdollisiksi. Ylipäättään nämä vuorot vaikuttavat käsitykseen asynkronisen verkkokeskustelun jatkuvuudesta, koska niissä voidaan poiketa aikaisemmasta ketjuun muodostuneesta hierarkiasta (ks. kuvion vuorot 1 ja 2, vuoro 7 rikkoo tämän hierarkian, koska ei jatka sitä). Toisaalta vuoro voi jatkaa meneillään olevaa sekventiaalista jaksoa, esimerkiksi tehtävänannon ykköskohdan topiikkien käsittelyä, joka on aloitusvuorossa aloitettu ja johon kauempana hierarkiassa olevat vuorot eivät enää kiinteästi liity. (Vrt. mm. Simpson 2004: 110–170.)

3. Analyysin perusyksikkönä on ollut vuoro, joka voi koostua yhdestä tai useammasta toiminnallisesta osasta (*functional move*, ks. Herring 1996). Olen nimennyt analyysiyksikön näin, vaikka esimerkiksi Markman (2006: 71–72) käyttää vuorosta nimitystä viesti (*post*) ja sen osista nimitystä vuoro (*turn*). Koen käsitteen *vuoro* olevan dynaamisempi, vuorovaikutuksellisempi ja noudattavan keskusteluanalyysin perinteitä paremmin kuin staattisemmalta ja monologisemmalta vaikuttava *viesti*.

4. Osallistujilta on pyydetty lupa keskustelujen tutkimuskäyttöön, ja heihin viitataan tutkimuksessa anonyymisti, keksityillä nimikirjaimilla (eettisistä kysymyksistä verkkotutkimuksissa esim. Turtiainen & Östman 2013).

5. Jäljelle jäävät kymmenen vuoroa ovat sellaisia, joissa topiikki selvästi vaihdetaan. Näissä vuoroissa on kyse siitä, että topiikin vaihto pohjautuu aloitusvuoron sanomaan: topiikki uudistuu suhteessa aloitusvuoroon topiikkiin (vrt. Gruber 1998). Olen kuitenkin rajannut tästä artikkelista pois topiikkia selvästi uudistavat vuorot.

6. Tämä on analyysia varten nimetty rakenne; keskustelutilanteessa osallistujat eivät itse välttämättä koe vuoroja näin.

Kuvio 1.

Yksinkertaistettu malli vuorojen ja toiminnan rakentumisesta aineistossa.

Vuoron asemointi, rakenne ja toiminta auttavat keskustelun seuraajaa tulkitsemaan, jatkaako osallistuja edeltävän vuoron topiikkeja vai aloittaako hän uuden topiikin, joka liittyykin muuhun kuin siihen vuoroon, johon se on kytketty (esim. kuvion 1 vuoro 7 voisi liittyä toiminnaltaan vuoroon 2). Asynkronisessa verkkokeskustelussa tällaiset poikkeavat vuorot ovat melko säännönmukaisia, sillä hyvin harvoin viestiketju rakentuu hierarkkisesti pelkästään aloitusvuoron varaan eli niin, että kaikki aloitusta seuraavat vuorot olisivat aina edeltävälle vuorolle alisteisia (vrt. Herring 1999; myös Blanchette 2012). Poikkeavuus on pääosin viestiketjun rakentumisen ominaisuus, joka johtuu tekniikasta, eikä vuorojen merkitykseen liittyvä ominaisuus. Poikkeavien vuorojen tulkintaan vaikuttaa kuitenkin mahdollinen ristiriita topikaalisen johdonmukaisuuden osoittamisessa ja osallistujan odotuksenmukaisissa toimintatavoissa: vuoron rakentaminen liittyy toisaalta oman osaamisen edistämiseen ja osoittamiseen, toisaalta keskustelua jäsentävään yhteistyön ja institutionaalisen agendan noudattamiseen (vrt. Svinhufvud 2011).

Tehtävänantoon pohjautuva verkkokeskustelu eroaa luokkahuonevuorovaikutukselle tyypillisestä kysymys-vastaussekvenssistä (kolmiosainen IRF-malli, esim. Tainio 2007), sillä omassa aineistossani se jakaantuu tehtävänantoon (kysymykset) ja viestiketjuihin, joissa on yleensä enemmän kuin kolme vuoroa (vastaukset). Vuorojen määrään ja toimintaan vaikuttaa tehtävänantoon liittyvä ohjeistus, että kunkin opiskelijan tulee osallistua keskusteluun vähintään neljällä viestillä keskusteluviikon aikana. Kysymys-vastaustoiminta on myös opiskelijakeskeistä, joten institutionaalisuus luo ainoastaan puitteet tietynlaisille, kontekstiriippuvaisille toimintatavoille ilman selvää asymmetristä tiedonjakoa (vrt. Peräkylä 1997: 180–182; verkkoympäristöissä esim. Örnberg Berglund 2009: 67–68; Lester & Paulus 2011). Osallistujat ovat vastuussa keskustelun kulusta ja omasta osallistumisestaan, ja opettajan rooli näkyy vain tehtävänannon taustalla. Asynkronisuus ja institutionaalisen opiskelutilanteen kontekstuaaliset tekijät mahdollistavat sen, että osallistujat voivat rakentaa vuoroistaan multifunktionaalisia (mm. Herring 1996; Hutchby & Tanna 2008): yhdessä vuorossa voidaan jatkaa aloitus-

vuoron topiikka täydentämällä vastausta tiettyyn kysymykseen ja kommentoida jossain muussa vuorossa esitettyjä vastauksia toiseen kysymykseen. Multifunktionaalisuudessa näkyy vastaamisen monimuotoisuus ja osallistujien orientoituminen tehtävänannon lisäksi myös keskustelun muihin vuoroihin (vrt. Blanchette 2012). Orientoitumisen intensiivisyys ja orientoitumista osoittavat tavat kuitenkin vaihtelevat ja voivat olla vaikeasti tulkittavissa, mikä näkyy tämänkin artikkelin tuloksissa.

1.2 Topikaalinen johdonmukaisuus

Analysoin topikaalista johdonmukaisuutta siitä näkökulmasta, miten tutkittavat vuorot järjestyvät sekventiaalisesti eli miten ”peräkkäisiksi” kytketyt vuorot osoitetaan toiminnallisesti toisiinsa liittyviksi (esim. Tainio 2007) ja miten kytkemisessä hyödynnetään erilaisia topiikin kuljettamisen keinoja ja topikaalisuutta (vrt. esim. Zitzen 2004). Koska tarkoituksena on tarkastella topiikin jatkamista, toiminta on tulkittu karkeasti sen mukaan, vastataanko ensimmäisen tason vuorossa tehtävänannon kysymykseen aloitusvuoro huomioiden vai ei. Jos aloitusvuoro huomioidaan, toiminta osoittaa topiikin jatkamista täydentäen, täsmentäen tai samanmielisyyttä osoittaen. Jos taas aloitusvuoroa ei kunnolla huomioida, toiminta katsotaan itsenäisemmäksi vastaamiseksi.⁷

Topiikin jatkamisen analysoinnissa kiinnitän erityistä huomiota vuorojen alkuosiin. Keskusteluvuoroille on tyypillistä, että niissä osoitetaan huomiota edeltävään vuoroon vuoron alussa esimerkiksi erilaisten diskurssinmerkitsimien (*foo, no*) keinoin, minkä jälkeen seuraa vasta oman tiedon osuus (mm. Herring 1996: 85, 87–88). Olen analysoinnin edetessä syventänyt näkökulmaa siten, että olen tarkastellut kustakin vuorosta toiminnan lisäksi niitä kielenkäytön keinoja, jotka osoittavat vuorojen välistä yhteyttä tai joilla osallistuja osoittaa huomioineensa aiemman vuoron tai joilla osoitetaan topiikin käsittelyn tasolla jotain yhteistä aiemman vuoron kanssa (vrt. Greenfield & Subrahmanyam 2003). Toiminnan jatkamisen vuorosta toiseen ei kuitenkaan tarvitse olla sidottu yksittäisiin kielellisiin ilmauksiin (ks. Schegloff 2007: 7–9; myös Goodwin 1995; vrt. Tanskanen 2006: 15–29).

Konkreettiset keinot vuorojen suhteen osoittamiseksi ja tulkitsemiseen topikaalisesti johdonmukaiseksi vaihtelevat yksittäisestä kielenilmauksesta laajempiin diskurssiivisiin ja vuorovaikutuksellisiin rakenteisiin. Bublitzin (2011) mukaan keinoilla voidaan ohjata tekemään koherentteja tulkintoja keskustelusta, kun taas Gumperz (1992) näkee keinot osana kontekstuaalisia vihjeitä, joiden avulla toisten vuoroista tehdään tulkintoja. Yhdistän nämä näkemykset ja kutsun tätä erilaisten keinojen joukkoa tulkintavihjeiksi, sillä esimerkiksi diskurssinmerkitsimet ja leksikaaliset tai kieliopilliset koheesiokieinot eivät riitä kuvaamaan kaikkia aineistossa esiintyviä tapauksia (ks. Blanchette 2012; Zitzen 2004). Tulkintavihjeet edustavat lause-, diskurssi- ja konteksti-

7. Toiminnalla tarkoitetaan tässä yhteydessä niitä merkityksiä, joita tiettyssä vuorossa esiintyvät lauseet saavat aikaan yhdessä vuoroa laajemman kontekstin kanssa (toiminnan analysoinnin vaikeudesta mm. Schegloff 2007: 7–9; myös esim. Linell 2006, 2010). Esimerkiksi aineistossa esiintyvä lause ”*Populaisointi tarkoittaa...*” on muodoltaan väite, mutta vuoron alussa ja aineiston kontekstissa toiminnaltaan vastaamista. Mainittu esimerkkilause voi myös muuttua täsmentäväksi vastaamiseksi riippuen vuoron sijainnista ja lauseen muista sananvalinnoista.

tason valintoja, joiden avulla voidaan tehdä tulkintoja vuorojen välisestä yhteydestä sekä topikaalisesti että toiminnallisesti (vrt. Korolija 2000). Tällaisenaan ne lähenevät koherenssin osoittimiksi luokiteltuja keinoja, joita ovat esimerkiksi edellä mainitut diskurssinmerkitsimet ja jotka voivat luoda yhteyttä lokaalisti (esim. *niin, siis, mutta*) ja globaalisti (*todella, toisaalta*) (esim. Schiffrin 2001). Tulkintavihjeet myös todentuvat johdonmukaisuuden ”välineiksi” eräänlaisen jatkumon varassa: ne voivat olla hyvinkin selviä eli eksplisiittisiä, vähemmän selviä tai myös hyvin epäsuoria eli implisiittisiä.

Menetelmät seuraavat aineistoa ja tutkimusasetelmaa, sillä sekventiaalisen jäsenyyksen avulla on mahdollista osoittaa toiminnan jatkuvuutta ja johdonmukaisuutta vuorosta toiseen ja konkreettisten keinojen avulla taas jatkuvuuden ulottuvuuksia muilla tasoilla sekä toiminnan tehostajana.

2 Koherenssin ja topikaalisuuden suhde

Keskusteluvuorojen välistä suhdetta on lähestytty vuosien varrella useista erilaisista tutkimussuunnista. Hyödynnän artikkelissani funktionaalisuutta painottavaa koherenssitutkimusta (esim. Downing 2000; Schiffrin 2001) sekä keskustelunanalyttistä suuntausta, jossa toiminnallinen jatkuvuus vuorosta toiseen eli keskustelun sekventiaalisuus nähdään koherenssia ilmentävänä osana (esim. Goodwin 1995; Schegloff 1990, 2007). Tältä pohjalta *koherenssi* on osallistujalähtöinen ilmiö. Se ei ole tekstistä tulkittavissa oleva ja toisiinsa liittyvien elementtien verkko vaan vuorovaikutustilanteessa syntyvä käsitys osallistujien yhteistyöstä eli osallistujien erilaisten keinojen ja toimintojen valikoima, jolla tilanne tehdään merkitykselliseksi tietyssä kontekstissa tiettyjen osallistujien kesken (ks. esim. Schegloff 1990; Downing 2003; Linell 2010; Bublitz 2011). Koherenssia luodaan keskustelussa samanaikaisesti topiikkien kehittämisen ja ylläpitämisen kanssa (vrt. Korolija 2000). Topikaalista johdonmukaisuutta osoittavat toimintatavat ja toiminnot yhdistävät konkreettiset keinot vaikuttavat siis osaltaan siihen, että verkkokeskustelu käsitetään koherentiksi vuorovaikutustilanteeksi.⁸

Schegloffin (1990, 2007: 113–114, 244–250) mukaan *topikaalisuus*⁹ on sidoksissa keskustelun sekventiaalisuuteen, mutta topikaalisuutta synnyttävät topiikit ja toiminnot voidaan analysoida omina ilmiöinä. Seuraan kuitenkin Downingin (2003) sekä Linellin ja Korolijan (1997; myös Korolija 2000) jalanjälkiä ja yhdistän topiikin ja toiminnan yhdeksi näkökulmaksi katsoa vuorojen välistä johdonmukaisuutta. Topiikki edustaa tässä

8. Topikaalinen johdonmukaisuus liittyy koherenssiin enemmän kuin koheesioon (jälkimmäisten suhteesta esim. Bublitz 2011). Koheesiota on pidetty rakenteellisena ominaisuutena, joka todentuu diskurssissa eksplisiittisesti käytettävistä kieliopillisista ja leksikaalisista valinnoista (esim. Hoey 1991), mutta aineistoni tapauksia ajatellen tämä on suppea määritelmä. Koheesiokeinoja on kuitenkin tarpeen vaatiessa hyödynnetty analyysissa, mutta ne on nähty alkuperäistä määritelmää pragmaattisempina (vrt. Zitzen 2004; Tanskanen 2006; Gómez-González 2010).

9. VISK:n (2004, määritelmät) mukaan *topiikki* tarkoittaa keskustelun puheenaihetta. Keskustelunanalyysissa se on nähty prosessina, joka muotoutuu keskustelun kuluessa ja josta neuvotellaan yhdessä (mm. Maynard 1980: 263–264). Se näyttäytyy keskustelua analysoivalle tutkijalle vaihtelevana topikaalisuutena, yhdessä tuotettuina toimintoina, joissa ymmärretään ja huomioidaan edeltävä vuoro ja joissa jatketaan siinä sekvenssissä ajankohtaista toimintaa. Se on sisällön lisäksi osa keskustelun järjestäytymistä. (Ma.; myös esim. Bublitz 1989; Downing 2000.)

keskustelun diskurssitasoa eli aiheenkäsittelyä vuoroissa (vrt. esim. Bublitz 1989), kun taas toiminta on keskustelun sekventiaalinen ilmiö ja osoittaa aiheenkäsittelyn rakentumista vuorosta toiseen. Näiden suhteen voi esittää myös globaalin ja lokaalin yhteistyönä, jonka esimerkiksi Bowers ja Churcher (1988: 131) ovat kuvanneet näin: ”locally managed interactions within a globally structured activity”. Toisin sanoen topiikit eli osallistujien vuorot rakentuvat lokaalisti keskustelun globaalin toiminnan eli tehtävänannon kysymysten ja tilanteen institutionaalisuuden ehdoilla ja ovat tulkittavissa sitä vasten.

Verkkokeskusteluihin keskittyvissä CMC-tutkimuksissa (*computer-mediated communication*) on usein lähtökohtaisesti pitäydtytty tekstilingvistiikassa paremmin tunnettuihin koherenssi- ja koheesiokäsityksiin (ks. esim. Halliday & Hasan 1979; Hakulinen & Karlsson 1979: 296–330), mutta viime aikoina mukaan on tullut myös funktionaalisempia koherenssitutkimuksia, joissa koherenssia ja sen rakentumista analysoidaan laajemmin kuin vain pelkkiä koheesiokeinoja tarkastelemalla (esim. Bou-Franch, Lorenzo-Dus & Garcés-Conejos Blitvich 2012). Verkkokeskustelujen on todettu rakentuvan fragmentaariseksi, mikä on vaikuttanut käsityksiin niiden koherenssista ja vuorovaikutuksellisuudesta. Tutkimuksissa on kuitenkin osoitettu, että verkkokeskustelun osallistujat ”voittavat” tekniikan aiheuttamat vaikeudet, kuten rikkoutuneen vuorottelun, ja osoittavat luovia tapoja toisten vuorojen huomioimiseen, topiikien ehdottamiseen ja ylläpitämiseen sekä keskustelun ymmärrettävään jäsentymiseen (mm. Greenfield & Subrahmanyam 2003; Simpson 2004; Markman 2006; Lapadat 2007; Örnberg Berglund 2009). Markmanin (2006: 60–61) mukaan osallistujat muokkaavatkin verkkokeskusteluvuorojaan sellaisten tiedostamattomien käsitysten pohjalta, joita heillä on arkikeskustelujen rakentumisesta.

Verkkokeskusteluun voi muodostua erilaisia keskustelusäikeitä rakenteellisen ja topikaalisen vuorojen kytkeytymisen kautta, mitä on kutsuttu ketjuuntumiseksi (*threading*, ks. Markman 2006). Markman (mts. 62–64) pitää tätä ensisijaisena keinona, jolla chat-keskustelijat ylläpitävät keskustelun koherenssia, vaikka ketjuuntumista ei osoitetaisikaan eksplisiittisesti esimerkiksi vuorojen otsikoinnilla tai vastausmerkinnällä *re:*. Lapadatin (2007) ja Severinson Eklundhin (2010) mukaan taas asynkronisen verkkokeskustelun osallistujat osoittavat vuorojen välistä yhteyttä erityisesti eksplisiittisillä keinoilla, kuten nimeämällä toisen osallistujan, lainaamalla osia muista vuoroista tai leksikaalisilla ja kielipiillisillä koheesiokeinoilla (vrt. Blanchette 2012; Gruber 2013). Samoilla linjoilla ovat olleet Savignon ja Roithmeier (2004) tutkiessaan asynkronisia toisen kielen oppimiskeskusteluja. He analysoivat keskustelua katsomalla, kuinka osallistujat erilaisia viestinnällisiä ja kielellisiä strategioita käyttäessään rakentavat keskustelusta koheesiivisen *tekstin* (ks. myös Sotillo 2000). Koheesion, koherenssin tai topikaalisuuden tutkiminen strategisena tai diskurssin hallintaa kuvaavana ilmiönä on kiinnostanut muitakin verkkokeskustelututkijoita (esim. Condon & Čech 2010).

Zitzen (2004) on sekä synkronisia että asynkronisia verkkokeskusteluja tutkiessaan nostanut topikaalisuuden merkitykselliseksi koherenssin ja jatkuvuuden kannalta ja selvittänyt, että tarvitaan kielipiillisiä ja diskursiivisia merkitsimiä (esim. *anyway, well, sorry to interrupt*) osoittamaan, milloin kyseessä on topiikin avaus, vaihto tai uudelleenfokusointi (vrt. Lam & Mackiewicz 2007; myös Tauraman 2010 *topikalisoijamuotti*). Osa Zitzenin esittelemistä keinoista on sisällytettävissä diskurssinmerkitsimiin (ks.

esim. Fraser 2009), joita tämänkin artikkelin tuloksissa esiintyy. Herring (2013) on puolestaan lähestynyt topikaalisuutta *relevanssi*-käsitteen kautta: topiikiksi muodostuu se, mikä on missäkin kohdassa relevanttia eli loogista ja merkityksellistä suhteessa muihin vuoroihin tai mikä osoitetaan sopivaksi suhteessa nimenomaiseen tilanteeseen ja kontekstiin (vrt. Greenfield & Subrahmanyam 2003). Herringin aineisto on synkronista, mutta hänen esittämänsä ajatus relevanssin ja topikaalisuuden yhteydestä on olennainen myös tässä artikkelissa.

Asynkronisten verkkokeskusteluiden topikaalisuutta on tutkinut myös Gibson (2009), joka hyödyntämällä keskusteluanalyysin ajatuksia sekventiaalisuudesta, vieruspareista ja keskustelun topikaalisesta organisoitumisesta analysoi, miten institutionaalinen keskustelu rakentuu pedagogisesti relevanttien topiikkien kautta ja miten tällainen topiikkikeskeisyys auttaa keskustelun ymmärrettäväksi tekemisessä (vrt. myös Herring & Nix 1997). Tässä tutkimuksessa ei kuitenkaan keskitytä niinkään pedagogiikkaan vaan pelkästään institutionaaliseen vastaamistoimintaan osana vuorovaikutustilannetta.

Lambiase (2010) on puolestaan tutkinut verkkokeskustelun topiikkien kehittymistä: miten verkkokeskustelussa luodaan uusia topiikkeja ja kuinka näillä voidaan muuttaa keskustelun suuntaa alkuperäisestä tavoitteesta? Topiikin avaus- ja uudistuskeinoja on tutkinut myös Gruber (1998), jonka mukaan akateemisilla sähköpostilistoilla keskustelutopiikkeja aloitetaan esimerkiksi kysymyksillä, joista hyödynnetään seuraavissa vuoroissa topiikin ja koko keskustelun teeman kannalta keskeisimmät. Topiikki ei synny kysyjän vuorosta ja kysymyksestä vaan vasta vuorovaikutuksessa seuraavien vuorojen kanssa, joissa kehittyy tietty näkökulma käsiteltävään aiheeseen (mas. 30–31). Topiikkeja aloitetaan myös suhteessa aikaisempiin vuoroihin; topiikin aloittavassa vuorossa voidaan esimerkiksi summata edellä käyty keskustelu ja sitä kautta luoda linjaus uudelle topiikille (mas. 29). Topiikkia voidaan siis uudistaa edeltävien topiikkien jäänteistä. Gruberin ja Lambiasen ajatukset topiikin kehittymisestä ja topikaalisuudesta verkkokeskusteluiden ymmärrettäväksi tekemisessä ovat lähtökohdiltaan samantaiset tämän artikkelin kanssa, vaikka aineistot eroavatkin hiukan toisistaan.

Suomeksi verkkokeskustelujen koheesiota, koherenssia tai topikaalisuutta on tutkittu hyvin vähän kielitieteellisestä näkökulmasta – lukuun ottamatta joitakin pro gradu -tutkielmia (esim. Taurama 2010). Kuitenkin esimerkiksi Luukka (1998) on analysoinut sähköpostikeskusteluja rekisterin näkökulmasta ja hyödyntänyt siinä ajatuksia koherenssista. Verkkokeskusteluiden pedagogista puolta, mikä sivuaa tämänkin artikkelin aineistoa, on jonkin verran tutkittu esimerkiksi kasvatustieteellisestä tai teknologisesta näkökulmasta (vrt. esim. Marttunen & Laurinen 2002; Häkkinen 2013). Toisaalta verkkokeskusteluiden vuorovaikutuksen tutkiminen ja menetelmien kehittäminen on lisääntynyt viime vuosina, ja käsillä oleva artikkeli antaa oman kontribuutionsa tähän kehitykseen (vrt. myös Laaksonen & Matikainen 2013).

3 Vuorojen selvä ja vähemmän selvä topikaalinen johdonmukaisuus

Tässä luvussa esittelen analyysini tulokset, joiden mukaan topikaalinen johdonmukaisuus havainnollistaa monipuolista tehtävänannon, aloitusvuoron ja siihen suoraan kyt-

kettyjen vuorojen suhdetta. Aineiston perusteella osallistajat rakentavat suhdetta jatkuvuuteen suuntautuen, jolloin vuorossa ilmennetty toiminta ja vuorojen välistä yhteyttä osoittavat tulkintavihjeet edistävät keskustelun rakentumista koherentiksi ja jäsenyneeksi (ks. myös Greenfield & Subrahmanyam 2003). Toiminnallisesti vuorojen suhde toteuttaa jatkuvuutta siinä mielessä, että vastaamista jatketaan vuorojen välillä täydentävästä vastaamisesta itsenäisempään, omaa osaamista korostavampaan vastaamiseen.

Toimintaa tehostavien tulkintavihjeiden tarkastelu osoittaa puolestaan sen, että viestiketjuissa on sekä kiinteitä liitoksia että löyhiä sidoksia käsittelyssä olevien vuorojen välillä. Suhde aloitusvuoroon osoitetaan karkeasti jaoteltuna joko eksplisiittisesti eli hyvin selvästi (alaluku 3.1) tai vähemmän selvästi. Jälkimmäinen tyyppi jakautuu kahdenlaisiin tapauksiin, joista ensimmäisessä johdonmukaisuutta luodaan muodollisesti selvillä, mutta tulkinnallisesti epäselvillä keinoilla (alaluku 3.2). Toisen ryhmän tapauksissa taas ei esiinny selviä johdonmukaisuuden osoittamisen keinoja, vaan niissä topiikin jatkumista ilmennetään hyödyntämällä vuoroa muilla tavoin ja tukeutumalla keskustelun toiminnalliseen kontekstiin (alaluku 3.3).

3.1 Vastaamisen selvä johdonmukaisuus

Aineistossa on useita tapauksia, joissa aloitusvuoroon suoraan kytketty vuoro täydentää ja täsmentää edeltävässä vuorossa aloitettua vastaamista. Tämä tehdään myös selvästi, eli topiikkia jatketaan käyttämällä eksplisiittisiä kytköskeinoja. Aloitusvuoro huomioidaan siihen suoraan vastaavissa vuoroissa yleensä sellaisten konnektiivien ja fokuspartikkelien avulla kuin *siis*, *juuri*, *toisaalta*, *kuitenkin*, *myös*, *vielä*, *muutenkin*. Suhde osoitetaan useimmiten fokuoimalla johonkin aloitusvuoron yksittäiseen rakenteeseen tai ilmaukseen omassa vuorossa tai yhdistämällä laajemmin aloitusvuoron sanomaa omaan vuoroon. VISK:n (2004: § 820, 839) mukaan konnektiivit yhdistävät lausetta laajempia tekstinosa, kun taas fokuspartikkeleiden kontekstina pidetään helposti vain sitä lausetta, jossa fokuspartikkeli esiintyy, tai sitä sanaa, johon se kiinnittyy. Fokuspartikkelit osallistuvat kuitenkin tässä aineistossa vuorojen väliseen toimintaan: ne antavat lauseen tulkintaan lisäviivahteen (mt. § 794), jolle on haettava merkitystä edeltävistä lauseista eli yleensä edeltävästä vuorosta.¹⁰ Fokuspartikkelin kytkävä vaikutus on aineistossani selvintä silloin, kun se esiintyy verkkokeskusteluvuoron ensimmäisessä virkkeessä.

Esimerkissä 1¹¹ on nähtävissä yhdenlainen fokuspartikkelin käyttö vuoroja kytkevänä ja johdonmukaisuutta ilmentävänä elementtinä ja samaan aikaan mahdollistamassa tulkintaa täydentävästä ja täsmentävästä vastaamisesta. LJ osoittaa *juurikin*-fokuspartikkelin käytöllä ottaneensa huomioon edeltävän vuoron sanoman. Tämä tulkinta on mahdollinen, koska ilman aloitusvuoroa LJ:n käyttämä partikkeli olisi turha tai sen tarkoite puuttuisi.

10. Partikkeleista ja muista diskurssinmerkitsimistä diskursiivisina ilmiöinä esim. Zitzen 2004: 132–133; Waring 2003; ks. myös Jääskeläinen & Koivisto 2012.

11. Esimerkeissä vuorot on järjestetty sisennettyinä siten, kuin ne ovat olleet alkuperäisellä keskustelualueellakin Moodlen tekniikan mukaisesti. Esimerkeissä ilmoitetaan viestiketjun suhde tehtävänannon kysymyskohtiin, osallistujasta nimikirjaimet, vuoron otsikko ja tarpeen vaatiessa tulosten kanalta muut relevantit tiedot, kuten vuoron ajankohta.

(1) PU₁ (Topiikkina tehtävänannon ykköskohdan ja osittain kakkoskohdan kysymykset.)

RJ: Mitä on tieteen popularisointi?

Lyhyestä virsi kaunis: Tieteen popularisointi tarkoittaa tieteellisen tutkimuksen esittelyä tavallisen ihmisen ymmärtämässä muodossa. Toisin sanoen ammattikieli muutetaan yleiskieleksi.

Tutkijoiden avoin toiminta tiedeyhteisössä ja yhteiskunnassa ei vielä varmista sitä, että tieteellinen tieto tavoittaa suuren yleisön ja median. – – (Acatiimi 10: 2000).

→ **LJ: Vast:** Mitä on tieteen popularisointi?

Tekstin popularisointi eli yleistajuistaminen on **juurikin** tuota asioiden esittämistä tavalliselle ihmiselle ymmärrettävässä muodossa. Yleistajuiselle tekstille ominaisia piirteitä on mm:

- Ymmärrettävyys
- Helppolukuisuus
- Kiinnostavuus
- Lyhyys
- Ytimekäs otsikko (lähde: Tutki ja kirjoita 2007)

RJ aloittaa viestiketjun vastaamalla tehtävänannon ensimmäiseen kysymykseen popularisoinnin määritelmästä ja täsmentää vastaustaan lähteen avulla. Seuraavissa vuoroissa jatketaan tätä vastaustoimintaa ja liitetään vuorot aina edeltävään. Artikkelini kannalta LJ:n vuoro on olennaisin, sillä se on suoraan liitetty ketjun aloitusvuoroon ja jatkaa samaa topiikkaa. LJ kytkee eksplisiittisesti vuoronsa edeltävään partikkelilla *juurikin*, joka esiintyy vuoron ensimmäisessä virkkeessä keskellä lausetta.

Esimerkissä partikkeli *juuri* toimii *-kin*-liitteen kanssa fokuoivana ilmauksena, joka vahvistaa edeltävässä vuorossa sanottua (ks. VISK 2004: § 843). Partikkeli fokuoi kahteen suuntaan, sekä lauseen alkuun että loppuun, mutta erityisesti sen fokuksessa on demonstratiivipronomini *tuo* (*tuota*): *juurikin* vahvistaa sekä popularisoinnin määritelmää että mitä siitä on sanottu, mikä osoitetaan *tuota*-sananvalinnalla ja sen jälkeisellä toistavalla määritelmällä. Esimerkiksi Zitzen (2004: 125–126) on esittänyt, että pronominilla *tuo* (*that*) on taaksepäin eli edeltävään diskurssiin (vuoroon, tekstinosaan) viittaava tehtävä monissa verkkokeskusteluympäristöissä. Tällaisessa lauseasemassa ja vastaamista jatkavassa vuorossa *juuri*-partikkelin merkitys näyttää ulottuvan fokuoimisesta diskursiiviselle tasolle siten, että sen käytöllä osoitetaan samanmielisyyttä edeltävän puhujan kanssa (*juuri* dialogipartikkelina ks. VISK 2004: § 798) ja että sillä täsmennetään jo sanottua. Partikkelin avulla pyritään nostamaan jotain meneillään olevalle topiikille olennaista esiin.

Täsmen­tä­vässä tehtävässä voi toimia myös kon­nek­tiivi ja lausumapartikkeli *siis*, jonka avulla voidaan selittää edellä sanottua tai lisätä siihen jokin merkitys (VISK 2004: § 801, 803, 807; myös esim. Sorjonen & Laakso 2005: 257, 264–265). Esimerkissä 2 *siis*-kytköksellä jatketaan aloitusvuoron aloittamaa topiikkia ja kytketään oman vuoron toiminta edeltävään.

(2) P2 (Topiikkina kaikki tehtävänannon kysymykset.)

MM: Tieteen popularisointi

Tieteellisen kirjoittamisen ABC kertoo tutkimustulosten popularisoinnista. Popularisoinnissa tutkimustulokset esitetään niin, että ne ovat ymmärrettävässä muodossa. Populaaristettua kieltä käytetään, kun tieteen saavutuksista kerrotaan suurelle yleisölle. – –

MM: Vast: Tieteen popularisointi

Popularisointi koostuu kahdesta tasosta: 1. Käsitteiden selittäminen, 2. Oman tutkimuksen tekeminen ymmärrettäväksi eli kansantajuistaminen. – –

(*hierarkkisesti alisteisia vuoroja välissä*)

→ **LMA:** Vast: Tieteen popularisointi

Popularisoiminen tarkoittaa **siis** sitä, että tieteellisestä tekstistä tehdään/muokataan sellaista, että sitä on yleisesti helpompi ymmärtää. Tällöin tieteellisestä tekstistä on muokattu juuri sen vuoksi, että sitä voisi ymmärtää muutkin kuin itse kirjoittaja ja alan asiantuntijat.

Esimerkissä 2 kon­nek­tiivilla *siis* täsmennetään ketjun aloitusvuoron sanomaa eli popularisoinnin määritelmää, jonka MM on aloitusvuorossaan tuonut esiin. Täsmen­tä­misen ohella *siis* tuntuu pitävän sisällään osoituksen samanmielisyydestäkin. Sen avulla LMA osoittaa tulkintansa edeltävästä vuorosta ja orientoituu siihen kertomalla edeltävän vuoron ”puhuvan asiaa”: asia on *siis* näin ja olen siitä samaa mieltä. Osallistuja pystyy kon­nek­tiivin käytön myötä kytkemään vuoronsa selvästi edeltävään ja samalla luomaan laajempaa vuorovaikutuksellista toimintaa eli tuottaa jaettavaa ymmärrystä aiheesta (vrt. esim. Swan 2002). *siis* on aikaisemmissa keskusteluanalyttisissä tutkimuksissa esitetty korjauspartikkelina (mm. Sorjonen & Laakso 2005) tai tarkennusta ja vahvistusta hakevana partikkelina (mm. Kurhila 2003: 242–244, 275, 297), mutta tässä se ei näytä toimivan näissä tehtävissä – joskin tässäkin se on keskustelussa taaksepäin viittaava aines. Huomioitavaa on, että vuoron loppu aloitusvirkkeen jälkeen on täydennys, jossa LMA nostaa esiin oman tulkintansa ja osaamisensa: hän ei tyydy vain täsmen­tä­mään edeltävän vuoron sanomaa ja osoit-

tamaan samanmielisyyttä, vaan noudattaa tällaiselle keskustelulle ominaista institutionaalista toimintaa eli tehtävänannon mukaista opiskelun tavoitetta (vrt. Sotillo 2000).

Samanmielisyyttä rakennetaan aineistossa myös muilla selvästi vuorojen välistä yhteyttä osoittavilla keinoilla. Esimerkissä 3 samanmielisyyttä luodaan nimeämällä edeltävän vuoron tekijä eli osoittamalla selvästi, kenen vuoroon ja sanomaan oma vuoro liittyy (ks. Nilsen & Mäkitalo 2010; myös Zitzen 2004: 122–123; vrt. Greenfield & Subrahmanyam 2003). Esimerkin tapaus on poikkeuksellinen tässä aineistossa, sillä toisia osallistujia ei useinkaan nimetä vaan heihin viitataan ylipäätään harvoin ja silloinkin muilla tavoin. Tämä johtunee ryhmän pienuudesta ja tuttuudesta.

(3) K₁ (Topiikkina tehtävänannon ykkös- ja kakkoskohdan kysymykset.)

MK: Kielenkäyttö ja sisältö

Populaaristamisella pyritään esimerkiksi kielen ymmärrettävyyteen ja helppolukuisuuteen. Vaikeat termit tai käsitteet selitetään tai korvataan ne yleiskielellä. – – (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009: 284). Kielen ymmärrettävyys ja helppolukuisuus onkin tärkeää etenkin, jos joku muu kuin alaa tunteva lukee tekstiä. – –

→ **LL:** Vast: Kielenkäyttö ja sisältö

Kääntöpuoli populaaristamisen osalta on se, että popularisoitu teksti ei välttämättä sisällä tarpeeksi tietoa. Yleiskieliset ilmaukset ovat usein epätarkempia kuin ammattikielen termistö. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009: 140.) Popularisoitu teksti ei siis välttämättä sovellu tieteenalan sisällä tapahtuvaan viestintään, **mutta kuten MK mainitsee**, popularisointi on tärkeää, jos tekstiä lukee muu kuin alaa tunteva.

(hierarkkisesti alisteisia vuoroja välissä)

KM: Vast: Kielenkäyttö ja sisältö

Toinen seikka joka tulee populaariseen tekstiin on aikasidonnaisuus. – –

Esimerkissä 3 MK avaa tehtävänannon kakkoskohdan kysymyksiä (*Mitä siihen [populaaristamiseen] kuuluu? Miten sen voi käytännössä tehdä kielen ja rakenteen tasolla?*) käsittelevän viestiketjun mutta vastaa vuorossaan myös osittain ykkös kohdan kysymyksiin. Avausvuoro on tyypillinen esimerkki siitä, kuinka verkkokeskustelun vuorossa voidaan liukua topiikista toiseen suhteellisen huomaamattomasti ja kuinka seuraavat vuorot osoittavat, miten tämän vuoron topiikkeja on kohdeltu (vrt. Gruber 1998: 30–31). MK:n avausvuoroon reagoidaankin ensimmäisen tason vuoroissa sillä tavoin,

että avausvuorossa on ollut kahden topiikin aloitus eli on reagoitu tehtävänannon kahdeksan kysymyskohtaan. Kumpikin ketjun ensimmäisen tason vuoroista (LL ja KM) edistävät tehtävänannon ykköskohdan topiikkia, mutta LL edistää myös kakkoskohdan topiikkia, johon siis MK:n vuorossakin jo osittain vastataan. (KM:n vuoro käsitellään myöhemmin, ks. esim. 7.)

LL:n vuorossa myönnyttelään sitä, mitä MK:n avausvuorossa on sanottu. Myönnyttely kuitenkin tehdään kiertäen, sillä LL aloittaa vuoronsa kommentoimalla popularisoinnin puutteita eli ottamalla kantaa popularisoinnin aikaisempiin määritelmiin. Tämän jälkeen hän kuitenkin myöntää MK:n puhuvan asiaa (*mutta kuten MK mainitsee*), mutta tarkentaa, missä määrin toinen on hänen mielestään oikeassa. Kohdan voi nähdä yhtenä variaationa selvästä samanmielisyyden osoittamisesta (*olen samaa mieltä*), jota esiintyy muualla tässä aineistossa, erityisesti vuorojen alussa. Toiminnan paikka on mielenkiintoinen, sillä se tapahtuu sivulauseessa ja vuoron lopussa, mikä eroaa selvästi esimerkiksi kytkevien partikkelien esiintymiskohdasta (vrt. esim. 1–2). Aloitusvuoron tuottajan nimeäminen vuoron lopussa poikkeaa myös vuoron rakentumisen periaatteista siinä, että liittyminen edeltävään osoitetaan yleensä vuoron alussa (vrt. Herring 1996). Vuoro on toisaalta tyypillinen topiikkia edistävä vuoro ja toisaalta osoitus LL:n kyvystä orientoitua keskustelun institutionaalisiin puitteisiin: asiaa voidaan pohtia useista eri näkökulmista, ja argumentointi on osa tieteellistä kielenkäyttöä (verkkoympäristöissä esim. Marttunen & Laurinen 2002; Munneke, Andriessen, Kirschner & Kanselaar 2007).

Vuoron yhteyttä avausvuoroon osoitetaan selvästi myös joissakin sellaisissa tapauksissa, joissa se edustaa vaihtoehtoista näkökulmaa samaan topiikkiin.¹² Tällöin lisätään tietoa näkökulmien muutoksella tai kommentoidaan topiikkia muilla tavoin kuin täsmentämällä tai osoittamalla samanmielisyyttä (ks. esim. Sotillo 2000 erilaisista vastaamisen tavoista verkkokeskusteluissa). Muun muassa esimerkissä 4 topiikki säilyy avausvuorosta seuraavaan vuoroon popularisoinnin määrittelynä ja tarkoituksen pohdintana, vaikka seuraava vuoro alkaa vastakohtaa tai vertailua osoittavalla ilmauksella *toisaalta*.

(4) S2 (Topiikkina tehtävänannon ykköskohdan kysymykset.)

RP: 1.

Populaarisointi tarkoittaa esimerkiksi jonkun tekstin tai tutkimuksen kääntämistä kansankielelle. Eli käytännössä se voi tarkoittaa tieteellisen tekstin kirjoittamista siten, että normaali kadun tallaaja, jolla ei esimerkiksi ole korkeakoulututkintoa, ymmärtää mistä tutkimuksessa on kysymys. Popularisointi on tarpeellista, koska usein tutkitaan asioita, jotka saattavat läheisesti koskettaa lähes kaikkia ihmisiä – –.

12. Olen määritellyt tällaiset tapaukset topiikin jatkamiseksi tai samassa topiikissa pysymiseksi, vaikka monet tutkijat esittävät vastaavat kohdat topiikin uudelleen fokuksintina (*topic refocusing*) tai uudistamisena (*renewal topic*) (mm. Zitzen 2004). Edellä mainitut tapaukset eivät tässä aineistossa mielestäni muuta selvällä tavalla käsittelyssä olevaa topiikkia varsinkaan, kun vastaaminen liittyy samaan kysymykseen.

NJ: Vast: 1.

Toisaalta voisi ajatella, että myös itse tutkijat ja yliopistot hyötyvät siitä, että "tavalliselle kansalle" voidaan tarjota jotakin konkreettista ns. akateemisen hölynpölyn sijaan. Usein konkretia vaatii kuitenkin esimerkiksi tuotekehitystä uuden tutkimustiedon pohjalta. Näin voisi olla vaikkapa lääketieteen ja lääke-teollisuuden yhteydessä. Toisaalta tutkijat ja yliopistot saavat myös mainetta ja kunniaa kansan parissa.

Esimerkissä 4 RP aloittaa viestiketjun vastaamalla tehtävänannon ykköskohdan kysymyksiin. NJ jatkaa omassa vuorossaan samaa topiikkaa mutta hiukan erilaisesta näkökulmasta. Vuoron alussa käytetään konnektiivia *toisaalta*, joka samaan aikaan osoittaa selvää kytköstä edeltävään vuoroon ja toimii NJ:n näkökulman avaajana. *toisaalta* tässä kohdassa ja vuoroa aloittavana vihjaa sellaiseen vuoron tulkintaan, että kyse ei ole eriävästä mielipiteestä tai että NJ ei pitäisi RP:n määritelmää oikeana, vaan että hän pyrkii antamaan jotain lisätietoa aiheesta eikä vain toistamaan RP:n vastausta. Tämä selittyy sillä, että NJ *toisaalta*-sananvalinnallaan todentaa vastaamisensa institutionaalisuutta – tällainen on luonteva ilmaus opiskelijan suusta opiskelutilanteessa (vrt. Lester & Paulus 2011; ks. myös Peräkylä 1997; Raevaara, Ruusuvuori & Haakana 2001: 20–23).

toisaalta voidaan nähdä myös oman suhtautumisen osoittimena, jolloin sitä voi verrata kannanottomaisiin ilmauksiin, kuten *minun mielestäni* (esim. asynkronisissa toisen kielen oppimisympäristöissä Savignon & Roithmeier 2004: 274). Kannanottona *toisaalta* rakentaa käsillä olevasta vuorosta sävyllään asenteellisemmän kuin neutraalimpi edeltävä vuoro, mutta artikkelin tavoitteiden kannalta tämä on toissijaista. Ilmauksen käyttö vuoron alussa ei niinkään osoita semanttista kontrastia, vaan diskurssin ja topiikin rakentumisen suuntaa: se auttaa ohjaamaan vuoron tulkintaa siihen suuntaan, jatkaako NJ topiikkaa vai vaihtaako hän uuteen (vrt. esim. Fraser 2009). Esimerkin 4 kaltaisissa tapauksissa vastaus osoitetaan jo hiukan itsenäisemmäksi toiminnaksi kuin aikaisemmissa esimerkeissä, eli *toisaalta* ei ole niin selvä kytköselementti kuin *siis* tai *juuri*.

Topiikkaa jatketaan aineistossa selvästi myös sellaisin keinoin, jotka liittyvät toistamiseen ja toistorakenteiden käyttöön. Esimerkiksi Örnberg Berglund (2009) ja Severinson Eklundh (2010) ovat esittäneet nämä verkkokeskustelujen koheesiota luovina strategioina, joilla ylläpidetään topiikkeja, osoitetaan yhteyttä tiettyihin vuoroihin ja vaikutetaan vuorotteluun. Tässä toisto ei ole kuitenkaan itsestäänselvästi yhteyttä osoittava, koska aineisto on luonteeltaan asynkronista (toistettavien suhde voi olla ajallisesti etäinen) ja keskustelussa on mukana tavoitteellinen aspekti, jota toisto voi palvella suoraan tai epäsuorasti. Lähes identtinen sana- tai lausettoisto on mahdollista nähdä johdonmukaisuutta osoittavana aineksena aloitusvuoron ja siihen suoraan liitetyn vuoron välillä (ks. esim. Tanskanen 1994; Kääntä 2011). Toisto edustaa kuitenkin aineiston tapauksissa eksplisiittisen ja implisiittisen johdonmukaisuuden välimuotoa (jälkimmäisestä ks. esim. 8). Niissä tapauksissa, joissa toisto voidaan tulkita selväksi johdonmukaisuuden

vihjeeksi, toistamisella jatketaan aloitusvuoron topiikkia täydentävästi ja täsmentävästi. Näihin liittyy usein myös muita kytköskeinoja, kuten esimerkissä 5.

(5) S2 (Topiikkina tehtävänannon kolmoskohdan kysymykset.)

RP: 3.

Populaariartikkeleita **voidaan löytää** esimerkiksi tieteen kuvalehdestä, jossa hyvinkin monimutkaisia tutkimuksia pyritään esittämään normaaleja ihmisiä kiinnostavilla kerrontamenetelmillä.

RP: Re: 3.

Popularisoituja artikkeleita **voi myös löytää** aivan tavallisista sanomalehdistä tai yhä useammin erilaisilta internetin palstoilta.

Tässä esimerkissä toistetaan osittain sekä tehtävänannon (*Mistä populaariartikkeleita voisi löytää ja lukea?*) että edeltävän vuoron leksikaalisia valintoja (*voidaan löytää*). RP aloittaa tehtävänannon kolmannen kohdan kysymyksiin liittyvän viestiketjun vastaamalla lyhyesti, mistä populaariartikkeleita voidaan löytää. RP jatkaa itse tätä samaa topiikkia seuraavassa vuorossa toistamalla avausvuoronsa päälauseen verbit (*voi löytää*) ja lisäämällä näiden yhteyteen fokuspartikkelin *myös*. Fokuspartikkelilla RP osoittaa ottaneensa huomioon edeltävän vuoron ja edistää topiikkia täydentämällä listaa niistä paikoista, joissa populaariartikkeleita julkaistaan. *myös* sisältää oletuksen, että on olemassa ”jotain muutakin” (VISK 2004: § 839), eli aikaisempaan vastaukseen lisätään jotain täydentäen. Tässä yhteydessä *myös* toimii fokuspartikkelina, joka tuo lauseeseen lisämerkityksen mutta jonka merkitystä on haettava lauseen ulkopuolelta eli edeltävästä vuorosta. Partikkelin fokuksessa on sitä ympäröivä verbiketju, mikä tehostaa toistoa: toiston ja fokuspartikkelin yhteistyö kytkee vuoron edeltävään vuoroon tehokkaammin kuin, jos *myös* olisi tullut vasta verbien jälkeen.

Toiston kohde on ollut esillä jo tehtävänannossa, mutta toisto yhdessä fokuspartikkelin kanssa osoittaa, että vuorossa jatketaan meneillään olevaa topiikkia ja nimenomaan täydentäen. RP on vuoron perusteella katsonut tarpeelliseksi jatkaa vastaamistaan artikkelien esiintymispaikoista, mikä voidaan tulkita tällaiselle verkkokeskustelulle tyypilliseksi toimintatavaksi (vrt. esim. 1). RP:n kahden oman vuoron johdonmukaisuus näkyy toistorakenteiden kautta, mitä tukevat jälkimmäisen vuoron toiminta edeltävää vuoroa täydentävänä ja samaisen vuoron topikaalinen jatkumo suhteessa edeltävään vuoroon. Jatkumo näkyy toiston lisäksi sananvalinnoissa.

Edellä esitetyt, selvästi topikaalista johdonmukaisuutta osoittavat keinot ja näihin nivoutuvat toiminnot ilmentävät institutionaalisen verkkokeskustelun organisoitumista tiettyihin vuorovaikutuskäytänteisiin, joita osallistujat tietoisesti tai tiedostamattaan soveltavat omissa vuoroissaan (vrt. esim. Örnberg Berglund 2009: 67–68; Lester & Paulus 2011). Yhtenä tällaisena kontekstistaan ponnistavana käytänteenä näyttää olevan se, että omissa vastauksissa otetaan huomioon muiden vastaukset ja rakennetaan vuoroa niistä käsin: pelkkä toistaminen ei riitä eikä myöskään sen myöntäminen, että

kaikki on jo sanottu, koska se ei edistäisi oman osaamisen osoittamista. Oman vuoron rakentaminen edeltävien vuorojen pohjalta onkin kaikenlaisia keskusteluja yhdistävä periaate ja olennainen koherenssin luomisessa (esim. Schegloff 1990; Greenfield & Subrahmanyam 2003). Edellä esitetyissä ja samankaltaisissa tapauksissa tämä näkyy siten, että selvän kytkevän elementin ja sen avulla tuotetun täydentävän ja kommentoivan toiminnan ohella osallistuja pyrkii tuomaan esiin myös omaa osaamistaan ja kertomaan jotain lisää suhteessa edeltävään. Aineiston kohdalla toimintaan sisältyykin tehtävänannon eli keskustelun globaalin topiikin huomioiminen, joka otetaan huomioon vuoron rakentamisessa ja joka samalla mahdollistaa erilaisia vastaamistoimintoja.

3.2 Vastaamisen vähemmän selvä johdonmukaisuus

Tehtävänannon eli keskustelun globaalin topiikin huomioiminen mahdollistaa sen, että osallistajat voivat rakentaa vuoronsa aloitusvuoron johdonmukaiseksi jatkoksi vähemmän selvien tulkintavihjeiden kera. Vastaamistoiminnan jatkumisen osoittaminen muokkautuukin välillä mielipiteen ilmaisemiseksi tai eri tavalla argumentoivaksi kuin aloitusvuoro. Tällöin osallistuja jatkaa aloitusvuoron topiikkia mutta pyrkii tekemään sen erottuen, eli vastaaminen ei ole enää samalla tavalla täydentämistä tai samanmielisyiden osoittamista kuin alaluvun 3.1 tapauksissa.

Tällaisissa tapauksissa aloitusvuoron topiikkia jatketaan käyttämällä jonkinlaista kytkevää tai johdonmukaisuutta ilmentävää ainesta, joka ei kuitenkaan ole perinteisessä mielessä koheesiokeino tai ainakaan kovin eksplisiittinen sellainen (vrt. esim. leksikaalinen toisto esimerkissä 5) (ks. esim. Tanskanen 1994, 2006). Esimerkissä 6 on nähtävissä tällainen kytkevä aines, joka ilmentää implisiittisempää topikaalista johdonmukaisuutta suhteessa aloitusvuoroon.

(6) L2 (Topiikkina tehtävänannon kolmoskohdan kysymykset.)

MJ: Populaariartikkelit

Wikipedian mukaan Tieto-Finlandia annetaan usein onnistuneesta tieteen popularisoinnista. Wikipediassa ei suoraan kerrota mitkä työt ovat popularisoituja, mutta onpa yksi lista jossa tieto- ja oppikirjoja on listattuna.

MJ: Googlen avulla löytää helposti artikkeleita. Tieto-Finlandia on myönnetty mm. fysiikan professori Kari Enqvistille. – –

(hierarkkisesti alisteisia vuoroja välissä)

→ **MJ:** Mielestäni tässä on **myös** yksi oiva esimerkki ajankohtaisesta asiasta, ympäristöä ja energiaa ajatellen. Sekä tietysti popularisoinnin kannalta.

Aurinkokennoja auringonvalolla: edullisempi tapa valmistaa orgaanisia aurinkokennoja.

Jos teksti ei olisi popularisoitu, ei tämä tutkimus varmastikkaan aukeaisi monellekkaan lukijalle. Siinä on toki vieläkin kemian ja biotekniikan sanastoa, mutta mielestäni asia on esitetty ymmärrettävästi. Tämmöiseen ilmaisuun kun pääsisi oman työn osalta. Edes tähän on oman työn popularisointi varmaankin viikon päästä?

Esimerkissä 6 MJ on aloittanut viestiketjun kertomalla, mistä voi löytää popularisoituja artikkeleita. Artikkelin kannalta mielenkiintoinen on MJ:n kolmas vuoro, jossa hän käyttää fokuspartikkeliä *myös*. Partikkeli näyttää fokusoivan sen jälkeen tuleviin sanoihin (*yksi oiva esimerkki*) ja suuntautuvan vuorossa eteenpäin eikä taaksepäin edeltäviin vuoroihin, mikä oli tyypillistä aikaisemmissa esimerkeissä (vrt. esim. 1–2, 5). *myös* näyttäytyy tässä elementtinä, joka voitaisiin katsoa selväksi kytkökseksi edeltävään vuoroon mutta joka tulkinaltaan onkin epäselvä. Sen avulla osoitetaan jonkinlaista johdonmukaisuutta suhteessa ketjun aloitusvuoroon, koska vuorossa täydenneään esimerkkejä popularisoiduista artikkeleista. Toisaalta koko ketju on omistettu pelkästään tehtävänannon kolmannen kohdan kysymyksille, joten fokuspartikkelin tulkinta kytkökseksi voi olla hieman turhaa: ketjun vuoroissa on odotuksenmukaista lisätä esimerkkejä (vrt. *myös*-partikkelin merkityksestä lisäävänä tai samanlaistavana aineksena Waring 2003). Esimerkki 6 kuitenkin osoittaa, että näissä keskusteluissa topikaalinen johdonmukaisuus kahden vuoron välillä voidaan osoittaa hyvinkin liukuvasti, keinoilla, joita on vaikea pitää pelkästään joko selvänä tai epäselvänä, mihin ovat tutkimuksissaan viitanneet myös esimerkiksi Gibson (2009) ja Örnberg Berglund (2009). Esimerkiksi fokuspartikkeli voi toimia diskursiivisesti, kun katsotaan vuoroa sekventiaalisesti yhteydessä muihin vuoroihin, mutta se voi myös toimia pelkästään vuoronsisäisesti, lauseita yhdistävänä konnektiivina (VISK 2004: § 820).

Esimerkin perusteella topikaalisen johdonmukaisuuden tulkitseminen toiminnallisesti saa aineistossa uusia muotoja. Topiikin jatkaminen tällä tavoin näyttää vastaamisen muuttuvan täydentämisen ja samanmielisyyden osoittamisen ohella selväksi mielipiteiden ilmaisemiseksi ja jossain määrin arvioinniksikin (vrt. *yksi oiva esimerkki*). Aloitusvuoron topiikkia jatkava vuoro näyttää näissä rakentuvan argumentoivan puheenvuoron tavoin, jolloin osallistuja korostaa vastauksen omistajuutta (*mielestäni*) eikä perustele sitä suhteessa aloitusvuoroon eli pyrkii tekemään vastauksesta omansa. Vuoron rakentaminen tällä tavoin liittyy siihen, että osallistuja orientoituu keskustelun institutionaaliin kehyksiin (mm. Raevaara, Ruusuvoori & Haakana 2001: 20–26). Osallistujien on esimerkiksi tehtävän ohjeistuksessa toivottu osallistuvan muutenkin kuin vain olemalla samaa mieltä, ja tätä ”toimintaohjetta” MJ näyttää tässä toteuttavan. Toisaalta esimerkin tapauksessa MJ:n kolmas vuoro voidaan tulkita pelkästään oman aikaisemman vastaamistoiminnan jatkeeksi, jolloin on jokseenkin ymmärrettävää, että MJ ei ole käyttänyt selvempiä kytköskeinoja.

Mielipiteiden esittäminen ja oman argumentoinnin korostaminen esiintyvät aineistossani toimintana, jossa suhde topiikin jatkamiseen on epäselvä. Esimerkissä 7

on nähtävissä johdonmukaisuutta implisiittisesti osoittavaa ainesta, jolla kuitenkin on eräänlainen kytkös aloitusvuoroon, ja se voidaankin katsoa tulkintaa ohjaavaksi vihjeeksi.

(7) K1 (Topiikkina tehtävänannon ykkös- ja kakkoskohdan kysymykset.)

MK: Populaaristamisella pyritään esimerkiksi kielen ymmärrettävyyteen ja helppolukuisuuteen. Vaikeat termit tai käsitteet selitetään tai korvataan ne yleiskielellä. Lisäksi kieliäsun pitäisi olla tarpeeksi yksinkertaista. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009: 284).

LL: Kääntöpuoli populaaristamisen osalta on se, että popularisoitu teksti ei välttämättä sisällä tarpeeksi tietoa. Yleiskieliset ilmaisut ovat usein epätarkempia kuin ammattikielen termistö. (Hirsjärvi, Remes ja Sajavaara 2009: 140.) – –

(*hierarkkisesti alisteisia vuoroja välissä*)

→ **KM: Toinen seikka** joka tulee populaariseen tekstiin on aikasidonaisuus. Miten aika muuttaa ihmisten käsityksiä yleisestä tavasta kirjoittaa tekstejä ja tarinoita? Tietotekninen ala kehittyy koko ajan ja termit, jotka eilen oli vielä tiedossa ovatkin jo tänään "kuolleita". Eli pitääkö meidän insinöörien olettaa, että kaikki iästä riippumatta pitää opettaa piirtämällä rautalanka paperille tai "ottaa" kädestä kiinni kun puhutaan teknisestä termistöstä? Sama asia voi päteä monelle muulle alalle, mutta tekniikka on kuitenkin se nopein kehittyvin ala, jossa termistö muuttuu.

Myöhemmin ketjuun osallistunut mutta aloitusvuoroon silti vuoronsa kytkenyt KM aloittaa vuoronsa järjestyksen osoittamisella (*toinen seikka*), joka on yksi kirjoitetun tekstin keino ylläpitää lineaarisuutta ja osoittaa koheesiota (ks. esim. Hoey 1991). Kun vuoroa tarkastellaan suhteessa aloitusvuoroon – eli osana keskustelun alkua, vaikkakin ajallisesti kaukana aloitusvuorosta – ja topiikin jatkamiseen, on huomioitava järjestyksen ensimmäisen osan puuttuminen. Aloitusvuorossa tai edes missään ketjun muissa vuoroissa ei eksplisiittisesti ilmaista, että jokin on *ensimmäinen* tai että *ensimmäiseksi popularisointi on*. Ilmaus ei siis ole suoraan tulkittavissa kohesiiviseksi, koska järjestyksen viittaussuhde on implisiittinen.

Esimerkiksi Tanskanen (2006: 61) on esittänyt yhtenä leksikaalisen koheesion muotona ”järjestyneisyyden” (*ordered set*), mikä ei tässä esimerkissä näytä toteutuvan selvästi. On kuitenkin mahdollista tulkita, että käyttämällä sanaa *toinen* KM pitää edeltäviä vuoroja ja niiden sanomaa eräänlaisena perusmäärittelynä popularisoinnista, joukkona ensimmäisiä näkökulmia aiheeseen. KM:n vuoro voidaan tulkita johdonmukaiseksi aloitusvuoroon nähden, vaikka vuorojen välinen suhde on epäsuora ja tulkinnanvarainen. KM tuo kuitenkin vuorossaan esiin sellaista asiaa popu-

larisoinnista (*populaariseen tekstiin, olettaa, opettaa termejä*), joka osoittaa topiikin jatkamista mutta uudesta näkökulmasta.

Esimerkin 7 tyyppisissä tapauksissa tulkinta topiikin jatkamisesta edellyttää jonkinlaista mikrotason kytkevää elementtiä yhdistettynä topikaalisuuteen ja jossain määrin myös odotuksenmukaiseen toimintaan, joiden kautta osallistuja vastaamisen jatkamisen ohella pystyy osoittamaan omaa osaamistaan. Kyse on topiikin käsittelemisestä hiukan erilaisesta näkökulmasta ja siitä, että vuoroa ohjataan tulkitsemaan tiettyä taustaa vasten – oli se sitten osallistujan mielipide, tapa argumentoida tai lähteen avulla perusteltu näkemys suhteessa aloitusvuoron topiikkiin.

Kuten olen esimerkkien 6–7 yhteydessä osoittanut, topikaalista johdonmukaisuutta luodaan myös sellaisilla implisiittisillä, epäselväksi katsottavilla keinoilla, joiden tulkinta topiikkia jatkavaksi edellyttää vuoron sijoittamista sekventiaalisesti oikein eli ajatusta vuoron odotuksenmukaisesta toiminnasta suhteessa aloitusvuoroon. Tällaisten keinojen käytöllä näyttää olevan yhteys lisäksi siihen, että vuoro liitetään suoraan aloitusvuoroon mutta vastaamistoiminta pohjataan enemmän omiin käsityksiin ja aloitusvuoron sijaan orientoidutaan pikemminkin itse tehtävänantoon. Tällaisten vuorojen välillä on topikaalista johdonmukaisuutta, mutta sitä ei eksplisiittisesti korosteta (vrt. Örnberg Berglund 2009). Seuraavassa alaluvussa esittelen sellaisia tapauksia, joissa topiikin jatkaminen on osoitettu vielä implisiittisemmin, tulkintaa helpottavia vihjeitä on vähän tai ei laisinkaan ja toiminta osoitetaan jo melko itsenäiseksi.

3.3 Vastaamisen epäselvä mutta itsenäinen johdonmukaisuus

Aineistossa on joitakin sellaisia vuoroja, joissa suhde aloitusvuoroon osoitetaan edellä käsitelyihin tapauksiin verrattuna epäselvästi ja erittäin implisiittisesti. Näissä tapauksissa topiikin jatkaminen näyttäytyy itsenäisenä toimintana, jolla on jo topiikin vaihdon ominaisuuksia (vrt. esim. Gruber 1998; Zitzen 2004). Tällöin voidaan puhua eräänlaisesta tyypillisen vastauksen tai perusvastauksen laajentumisesta: tarkastelluissa vuoroissa ei tyydytä vastaamaan toisen vastausta täydentäen vaan osoittaen itsenäistä aiheenkäsittelyä, joskin samasta topiikista.

Topiikin jatkaminen itsenäisenä toimintana tapahtuu ilman lokaalista kytkevää elementtiä. Tällöin osallistuja tukeutuu vastausvuorossaan edeltävien vuorojen lisäksi keskustelun globaaliin, tehtävänannon mukaiseen topiikkiin ja siihen tietoon, että on vastaamassa nimenomaan tiettyyn edeltävään vuoroon. Tämän voi tehdä esimerkiksi käyttämällä *vastaa edeltävään viestiin* -toimintoa ja kohtelemalla aloitusvuoroa tällaisena edeltävänä viestinä. (Vrt. Lam & Mackiewicz 2007; Örnberg Berglund 2009.) Tällaisena globaalin topiikin vihjeenä voivat toimia myös vuorojen otsikot ja muut tekniset tiedot, jotka eivät kuitenkaan yksinään riitä luomaan johdonmukaista suhdetta tiettyjen vuorojen välille (ks. Gibson 2009). Tällaisessa tilanteessa osallistuja voi kokea, että hänen ei ole tarpeen eksplisiittisesti kytkeä omaa sanomaansa edeltävään. Sen sijaan hän luottaa siihen, että muut osallistujat ymmärtävät häntä, eli tukeutuu vuoronsa rakentamisessa keskustelun institutionaaliseen luonteeseen ja mainittuihin ”tekniisiin” vihjeisiin.

Toisto on aineistolleni tyypillinen ominaisuus, jota käsiteltiin esimerkin 5 yhteydessä. Seuraavassa esimerkissä toisto ei ole selvästi kohesiivinen, mutta epämääräinen

toisto vuorojen välillä vihjaa implisiittiseen johdonmukaisuuteen. Toistava aines osoittaa, että aloitusvuoro on huomioitu ja siitä on tehty oma tulkinta, joka käy ilmi jälkimmäisen vuoron toiminnasta ja topiikin käsittelyssä. Toisto liittyy ketjun avausvuoroon mutta myös tehtävänantoon (*Mitä populaaristaminen tarkoittaa?*), mikä on tyyppillistä muillekin aineiston topikaalista johdonmukaisuutta epäselvästi osoittaville tapauksille.

(8) S4 (Topiikkina kaikki tehtävänannon kysymykset.)

LV: Tieteen popularisointi

Hei, Avaan tähän keskustelun tieteen popularisoinnista. Tässä kommentissani keskityn kohtaan yksi pohdittavissa kysymyksissä.

Luin materiaalia netistä ja mitä tieteen popularisointi niiden mukaan **tarkoittaa**. Lyhyesti sen **tarkoitus** on tehdä tieteestä helpompaa myös tavalliselle kansalle tai henkilölle joka ei aiheesta erikseen niin paljoa tiedä. Mielestäni se on tarpeellista ihan jo yleisivistyksellisestä syystä ja tavalliselle ihmiselle tarjoutuu popularisoinnin kautta mahdollisuus kiinnostaviin tieteellisiin asioihin ilman, että tarvitsee olla alan asiantuntija. – – Lähteet: <http://www.tieteessatapahtuu.fi/993/person.htm>
<http://www.bulevardi.fi/blogit/mattiluostarinen/2010/04/tieteen-popularisointi/>

GJ: Vast: Tieteen popularisointi

Tieteen popularisoinnin tarkoituksena on esittää tieteelliset julkaisut, tutkimukset ja tulokset suurelle yleisölle siten, että lukijan ei tarvitse suuresti paneutua läpikäytävään asiaan, vaan teksti on sellaisenaan ymmärrettävissä ja tulkittavissa. Tieteen popularisointia harrastetaan, sillä tutkijoiden työnkuvaan kuuluu myös tiedottaminen. – –

Popularisoinnin kohderyhmiä ovat muun muassa: muut kollegat (tutkijaeläinlääkärit), lähialojen tutkijat (lääkärit, mikrobiologit), ammatinharjoittajat (jalostajat, kasvattajat), vakavat harrastajat (kennelinpitäjät), harrastajat (lemmikkieläinten omistajat) ja muu yleisö (eläinsuojelu, koululaiset). Lähde: <http://ethesis.helsinki.fi/julkaisut/ela/sarjat/oppimateriaalia/1/luku7.html>

GJ.

Esimerkissä 8 ketjun avausvuoro keskittyy vastaamaan tehtävänannon ykköskohdan kysymyksiin. Seuraavassa vuorossa GJ jatkaa LV:n aloittamaa topiikkia. GJ käyttää vuoronsa alussa samaa sanaa (*tarkoitus – tarkoituksena*) kuin LV pohtiessaan popularisoinnin määritelmää. Toistaminen voi olla siinä mielessä sattumanvaraista, että käsitteiden määrittelemiseen on yleistä käyttää *tarkoittaa-* ja *tarkoitus-*tyyppisiä sananvalintoja (KS

s. v. *tarkoittaa*). On kuitenkin mahdollista nähdä toistaminen tässä osoituksena edeltävän vuoron huomioimisesta: asynkronisessa institutionaalisessa verkkokeskustelussa on suhteellisen luontevaa omaksua samanlainen asioista kertomisen tapa, kun halutaan jatkaa toisen aloittamaa topiikkia, lisätä siihen oma panos ja täydentää sitä oman osaamisen keinoin (esim. Sotillo 2000; myös Lester & Paulus 2011).

Vuoron tulkinta johdonmukaiseksi nojaa epämääräisen toiston ohella myös vuoron topikaalisuuteen: vuorossa on paljon sanastollista yhteneväisyyttä aloitusvuoron (esim. *tavallinen kansa – suuri yleisö; ilman että tarvitsee olla alan asiantuntija – teksti on sellaisenaan ymmärrettävissä ja tulkittavissa*) ja keskustelun globaalien topiikin kanssa. Yhteneväisyyttä osoittavat keinot liikkuvat leksikaalisen ja semanttisen koheesion sekä topikaalisen koherenssin välillä. Esimerkiksi Ranta (2007) on kirjoitusprosessin tekstin tutkimuksessa viitannut tähän ilmiöön käsitteellä *merkityskenttä*, kun taas Tanskanen (2006: 126–132) puhuu ilmiöstä käsitteellä *koheesioketju (chain of cohesion)*, joka voi sähköpostikeskusteluissa laajentua keskustelun globaalien topiikin tasolle tai keskittyä lyhyempään topikaaliseen osioon. Nilsen ja Mäkitalo (2010) ovat puolestaan esittäneet tällaisen vuoron rakentamistavan perustuvan aikaisemman vuoron sisällön tai rakenteiden kierrättämiselle, jolla pyritään tekemään oma vuoro tunnistettavaksi ja yhteistyökykyiseksi (myös Greenfield & Subrahmanyam 2003).

Toistolla voidaan osoittaa, että edeltävä vuoro on huomioitu, sekä ylläpitää ja edistää tiettyä keskusteluteemaa, koska toiston avulla voidaan korostaa joitakin teemoja ja vähentää muita (vrt. Hoey 1991: 100–161). Sillä voidaan myös vaikuttaa siihen, minkälaisena toimintana omaa vuoroa pidetään (myös Tanskanen 2006; ks. Kääntä 2011). Tarkestelluissa vuoroissa ei kuitenkaan laajemmin lainata suoraan edeltävien vuoroja, mikä on esimerkiksi Gibsonin (2009), Severinson Eklundhin (2010) ja Gruberin (2013) mukaan yksi verkkokeskustelun koherenssia synnyttävä tekijä. Lainaamisstrategian puuttuminen voi vaikuttaa siihen, että toistosta huolimatta vuoro on tulkittavissa ensisijaisesti osoitukseksi omasta osaamisesta ja vasta toissijaisesti osoittamassa johdonmukaista suhdetta aloitusvuoroon. Linausmerkkien käyttö toistettavan osion ympärillä kertoisi toistoa selvemmin sen, kuinka vahvasta yhteydestä vuorojen välillä on kyse.

Oman osaamisen korostaminen näkyy aineiston muissakin epäselvissä tapauksissa, kun puhutaan topikaalisesta johdonmukaisuudesta. Tällaisissa vuoroissa on kyse aloitusvuorossa esiintuodun topiikin jatkamisesta, jota osallistuja ei kuitenkaan osoita selvästi. Esimerkissä 9 osallistuja (TJ) on vastannut suoraan edeltävään eli aloitusvuoroon, mutta ei osoita eksplisiittisesti, että hän jatkaa SM:n aloittamia topiikkeja.

(9) Y3 (Topiikkina osittain tehtävänannon kaikki kysymykset.)

SM: Mitä tarkoittaa tieteen populaaristaminen? Miksi se on tarpeellista?

Popularisointi on tieteellisen tekstin muuttamista kansantajuiseksi. Sillä tavoitellaan suurempaa lukijakuntaa. Moni ei jaksa kiinnostua tekstistä, josta ei ymmärrä. Luulisin, että monen eri alan harrastelehdiltä löytyy paljonkin populaarisoituja artikkeleita.

TJ: Vast: Mitä tarkoittaa tieteen populaaristaminen? Miksi se on tarpeellista?

Tieteen popularisointi on tarpeen siksi, että tieteellinen kieli vilisee oman alansa erityistermejä, joita tutkija kääntää ja selittää yleiskielelle. Popularisoinnilla tutkija tuo myös omaa tutkimustaan yleiseen tietoisuuteen ja se, missä määrin tutkimus herättää kiinnostusta, vaikuttaa tutkimusprojektin rahoitukseen. Myös lehdet ovat kiinnostuneita hyvistä artikkeleista.

Esimerkissä 9 SM on avannut viestiketjun vastaamalla ykköskohdan kysymykseen popularisoinnin määrittämisestä ja kolmoskohdan kysymykseen popularisoinnin esimerkeistä. TJ jatkaa vastaamista omassa vuorossaan ottamalla kantaa ykköskohdan kysymykseen popularisoinnin tarpeellisuudesta. Vaikka vuoron alku näyttää liukuvan sivuun SM:n topiikeista, vuoro kuitenkin sanastoltaan ja rakenteeltaan osoittaa topiikin jatkamista (vrt. Herring 1996). Tätä tulkintaa vahvistaa ensinnäkin se, että kummankin vuoron alku on sanastollisesti yhteneväistä (esim. *kansantajuiseksi, josta ei ymmärrä – tutkija kääntää ja selittää yleiskielelle*) ja että kummankin lopussa vastataan tehtävänannon kolmoskohdan kysymyksiin. Tätä vuoron rakentamisen ja vastaamistoiminnan yhteneväisyyttä on mahdollista katsoa tulkintavihjeenä topikaalisesta johdonmukaisuudesta. Yhdistävänä aineksena voidaan pitää lisäksi TJ:n vuoron lopun alkamista *myös*-partikkelilla. Se voi tässä yhteydessä olla TJ:n keino ottaa huomioon SM:n esimerkistä kertominen (eri alan harrastelehdistä löytyy artikkeleita) ja täydentää sitä omalla esimerkillä. *myös* ei kuitenkaan toimi selvän kytköskeinon tavoin, mikä selittyy sen sijainnilla vuorossa: monivirkkeisen vuoron lopussa oleva fokuspartikkeli on liian kaukana edeltävän vuoron viittauskohteestaan ilmentääkseen lausetta laajempia kytköksiä tai ollakseen diskurssinmerkitsin (vrt. esim. Jääskeläinen & Koivisto 2012; Zitzen 2004).

TJ:n vuoro on esimerkillinen siinä mielessä, että vuorossa yhdistyy verkkokeskustelun koherenssille ja topikaalisuudelle ominainen mahdollisuus multifunktionaaliseen osallistumiseen. Yhdessä vuorossa on mahdollista ottaa huomioon tehtävänanto ja siihen liittyvä tavoitteellisuus sekä aikaisempaan vuoroon liittyvä topiikki ja toiminta (vrt. Hutchby & Tanna 2008). Vuorossa voidaan näin keskittyä yhteen tai useampaan topikaaliseen jatkumoon ja muutella niiden järjestystä vuoron sisällä (vrt. Markmanin 2006 ajatukseen ketjuuntumisesta). Olennaisinta on, että vuorossa säilyy jotain, minkä avulla vihjataan johdonmukaisesta yhteydestä aloitusvuoroon.

Joskus topikaalinen johdonmukaisuus näyttäytyy vuorojen välillä lähes poissuljettuna ja vaikeasti hahmotettavana. Tällöin vuoron tulkinta topiikkia jatkavaksi voidaan tehdä toiminnallisen ennakoitavuuden varassa (ks. Goodwin 1995; Schegloff 1990, 2007; Herring 2013) eli tässä vastaamisen jatkuvuuteen turvautuen. Esimerkissä 10 osallistujat edistävät viestiketjun aloitusvuorossa avattua topiikkia sekä täydentämällä että täsmentämällä, mikä näkyy muun muassa sananvalintojen kierrättämisenä vuorosta toiseen (esim. *yleisö*). Avausvuoro vastaa tehtävänannon kysymykseen populaaristamisen määritelmästä ja tarpeellisuudesta, ja tähän vastaukseen rea-

goidaan edistävästi LV:n, RK:n ja VP:n ensimmäisen tason vuoroissa. Nostan kuitenkin VP:n vuoron tarkastelun keskiöön, koska siinä esiintyy topikaaliseen johdonmukaisuuteen viittaava vihje – odotuksenmukainen toiminta – mutta ilman selvää kytköselementtiä.

(10) Y4 (Topiikkina tehtävänannon kaikki kysymykset.)

LV: Tieteen popularisointi

Sitten tämän viikon keskusteluaiheeseen! Ihan aluksi siitä, mistä tieteen popularisoinnissa eli kansantajuistamisessa oikein on kyse. Tieteen popularisointi tarkoittaa tieteellisen tutkimuksen tulosten esittelyä ei-asiantuntijan ymmärtämässä muodossa. Tällöin eri tieteenalojen, joskus varsin monimutkainenkin ammattikieli puretaan yleiskielelle siten, että tiede on tavallisen yleisön ymmärrettävissä. Popularisoinnissa jätetään tarkat yksityiskohdat vähemmälle huomiolle ja pyritään esittämään asian pääkohdat ja periaatteet, siten että ”suuri yleisö” ymmärtää niiden sisällön mahdollisimman selkeästi. (http://fi.wikipedia.org/wiki/Tieteen_popularisointi)

LV: Vast: Tieteen popularisointi

Tieteen popularisoinnissa on siis kyse tieteellisen tiedon jakamisesta suurelle yleisölle mahdollisimman selkeästi. – –

RK: Vast: Tieteen popularisointi

Popularisointia voidaan kutsua myös yleistajuistamiseksi. Popularisoinnissa kannattaa turvautua kaikille tuttuihin kokemuksiin ja konkreettisesti havaittavaan ympäristöön sekä tuoda asiat lähelle arkielämää. Tämä helpottaa tekstin ymmärtämistä. – –

→ **VP:** Vast: Tieteen popularisointi

Popularisointi on eräänlaista PR-toimintaa. Sen avulla pidetään yleisö ajan tasalla ja tiedotetaan omasta tutkimuksesta. Siinä on kyse käsitteiden määrittelystä, siirtymisestä yhdeltä tasolta toiselle. **Popularisointia ei kuitenkaan ole** tieteellisen termin suomentaminen tai muuntaminen suomen kielelle, vaikka näin joskus kuvitellaankin. Joskus popularisointi ei kuitenkaan ole mahdollista. Mitä pidemmälle jonkin tieteenalan erityissanastoon mennään, sitä vaikeampaa yleiskielelle kääntäminen on. Myös oma asiantuntijuus voi olla este popularisoinnille, koska lukijalle jotkut asiat eivät olekaan niin itsestään selviä kuin kirjoittajalle. (Mäkinen 2005: 141.) – –

Esimerkissä 10 on nähtävissä aineistolle ominainen aloitusvuoron tyyppi, sillä LV vastaa aloitusvuorossaan ensinnäkin tehtävänannon ykköskohdan kysymykseen popularisoinnin määritelmästä ja toiseksi tehtävänannon kakkoskohdan kysymykseen popularisoinnin rakentumisesta ja sisällöstä. LV avaa siis keskustelun kahdesta topiikista, joihin jälkepäin tulevat vuorot voivat reagoida haluamallaan tavalla.

VP jatkaa LV:n avausvuorossa aloittamaa topiikkia popularisoinnin määritelmästä. Hän täydentää aikaisempaa popularisoinnin määritelmää ensin myönteisellä väitelauseella *Popularisointi on eräänlaista PR-toimintaa* ja sen jälkeen kielteisellä väitelauseella *Popularisointia ei kuitenkaan ole tieteellisen termin suomentaminen tai muuntaminen suomen kielelle*. Vuoron alku on toiminnaltaan määrittelemistä, koska tällainen kopulalause liittyy usein jonkin asian kuvaamiseen ja erittelemiseen. Toiminta on johdonmukaista suhteessa aloitusvuoroon mutta myös tehtävänantoon, jossa pyydetään määrittelemään popularisointia. Toiminta on johdonmukaista suhteessa aloitusvuoroon erityisesti siksi, että tällaisessa verkkokeskustelussa on odotuksenmukaista, että jokainen vastaa samoihin tehtävänannon kysymyksiin omalla vuorollaan. Odotuksenmukaista on myös se, että jokainen pyrkii korostamaan omaa osaamistaan vaikka jatkaisikin samaa topiikkia kuin edeltävä vuoro: määrittelemistä voidaan tehdä monella eri tavalla, ja tiettyjen tapojen oltua jo käytössä (tavoitteisiin tähtäävä) osallistujat pyrkii hyödyntämään muita tapoja (vrt. Svinhufvud 2011).

Määrittelemistä on johdonmukaista ja odotuksenmukaista toimintaa suhteessa sekä tehtävänantoon että aloitusvuoroon, mutta se tehdään esimerkissä 10 itsenäisemmin kuin alaluvun 3.1 tai 3.2 esimerkeissä. Käytännössä vuoro on aloitusvuoron tavoin vastaamista samaan kysymykseen, mutta vastaaminen on itsenäisempää toimintaa. Itsenäisyyttä vahvistetaan sillä, että käytössä ei ole selviä kytköskeinoja: osallistujat ei osoita tukeutuvansa muiden tietoihin tai olevansa jollain tavalla riippuvainen niistä. Tästä huolimatta keskustelussa kuitenkin yleisesti ottaen tukeudutaan erilaisiin ”tietoihin”: diskurssi- ja maailmantiedon lisäksi yhteisölliseen tai jaettuun tietoon (ks. Tanskanen 2006: 62–69; myös Örnberg Berglund 2009). Topikaalisen johdonmukaisuuden tulkitseminen vuorojen välillä näistä asetelmista liittyykin keskustelun organisoitumiseen toimintapareiksi ja -jaksoiksi: osallistujat pyrkivät toimimaan yhteistyössä ja noudattamaan niitä toiminnan sääntöjä ja keskustelun rajoituksia, joita keskustelukonteksti ja keskustelun agenda luovat (vrt. Turkia 2007). Korolija (2000: 434) näkee asian seuraavasti:

Coherence in conversation, thus, need not only depend upon linear or progressing talk-in-interaction, but also on participants' abstract knowledge of what they are supposed to do. This knowledge enables participants to routinely organise, conduct, and carry out certain expected activities.

Tällainen toiminnallinen ennakoitavuus on yleistettävissä institutionaalisen verkkokeskustelun ominaisuudeksi (vrt. Lester & Paulus 2011; myös Peräkylä 1997: 180–182). Vielä laajemmin tulkittuna tässä luvussa esitetyt tapaukset osoittavat sen, että osallistujat pystyvät asynkronisessa verkkokeskustelussa olemaan lokaalisti hiukan vähemmän johdonmukaisia, mutta keskustelun globaali toimintakehys auttaa tällaisten topikaalisten ”heikkojen hetkien” yli.

4 Lopuksi

Artikkelin tavoitteena oli kuvata niitä keinoja, joilla asynkroniseen, institutionaaliseen verkkokeskusteluun osallistuva voi osoittaa topikaalista johdonmukaisuutta – erityisesti suoraan edeltävään vuoron nähden eli tarkastelluissa viestiketjuissa aloitusvuoroon nähden. Topikaalinen johdonmukaisuus pohjautuu siihen näkemykseen, että topiikka voidaan ylläpitää huolimatta verkkokeskustelun rajoituksista vuorojen jakamisessa ja sektentiaalisessa organisoitumisessa. Analyysin avulla on pyritty todistamaan, että verkkokeskustelun osallistujalla on käytössään monenlaisia keinoja, joilla hän voi auttaa keskustelun seuraajaa huomaamaan yhteyden vuorojen välillä. Koska keinot eivät ole yksiselitteisesti leksikaalisia, syntaktisia, diskursiivisia tai pragmaattisia (kuten diskurssinmerkitsimiä tai nimeämisiä), niistä voidaan puhua erilaisina tulkintavihjeinä. Niiden avulla osallistuja voi esimerkiksi täsmentää aloitusvuoron topiikkaa, painottaa vuoronsa toiminnan relevanssia aloitusvuoroon nähden tai ilmentää leksikaalis-kieliopillisesti jatkuvuutta suhteessa aloitusvuoroon. Nämä niin sanotut selvät keinot ovat samankaltaisia kuin aikaisemmissa verkkokeskustelujen koherenssi- ja topiikkitutkimuksissa esitetyt (esim. Simpson 2004; Zitzen 2004; Markman 2006; Örnberg Berglund 2009). Analyysi osoittaa, että johdonmukaisuus topiikin jatkamisessa ja vastaamistoiminnassa vaihtelee selvästi johdonmukaisuudesta vähemmän selvään.

Johdonmukaisuuden osoittaminen selvästi näyttää tulosten perusteella kertovan siitä, että osallistuja tällöin tyypillisesti täydentää vastausta, lisää siihen uusia näkökulmia tai kommentoi sitä osoittamalla samanmielisyyttä, arvioimalla tai argumentoimalla omasta näkökulmastaan. Tällainen toiminta voidaan siis nähdä aika perinteisenä opiskelijan osallistumisena, kun sitä vertaa muihin institutionaalisiin oppimisympäristöihin ja -vuorovaikutustilanteisiin sekä verkossa että lähiopetuksessa (vrt. esim. Sotillo 2000; Swan 2002; Gibson 2009; Turkia 2007). Vähemmän selvä johdonmukaisuus ja topiikin jatkamisen osoittaminen näkyy puolestaan osallistujan itsenäisempänä vastaamisena, jossa voi esiintyä joitain samoja elementtejä kuin aloitusvuorossa mutta jossa ei luoda eksplisiittistä kytköstä vuorojen välille. Samantyyppisiä tuloksia on esittänyt esimerkiksi Lapadat (2007), jonka mukaan asynkronisen verkkokeskustelun osallistujat hyödyntävät myös niin sanottuja implisiittisiä mutta kohesiivisiä keinoja, joissa tulkinnan tukena on keskustelun institutionaalinen konteksti. Tällaisiin keinoihin on viitannut myös Tanskanen (2006) sähköpostikeskustelujen koheesiota tutkiessaan.

Kontekstiin tukeutuminen johdonmukaisen toiminnan osoittamisessa onkin huomattavaa aineistoni keskusteluissa ja erityisesti niissä vuoroissa, joissa suhdetta aloitusvuoroon ei selvästi eksplikoida. Osallistujat näyttävät tukeutuvan siihen, että muut osallistujat osaavat suhteuttaa heidän vuoronsa järkeväksi osaksi keskustelua, osaksi siinä syntyviä topiikkeja ja vastaamistoiminnan tapoja, myös ilman eksplisiittisiä vihjeitä. Institutionaalisisessa asynkronisessa verkkokeskustelussa orientoitumista aloitusvuoroon osoitetaan usein pelkästään vuoron asemoinnilla jatkoksi aloitusvuoron toimintaketjuun, minkä esimerkiksi Örnberg Berglund (2009: 54–55) on esittänyt olevan riittävä koherenssia edistävä tulkintavihje. Osallistujat eivät näissä keskusteluissa esimerkiksi juurikaan käytä sellaisia topikalisoivia ilmauksia tai vuoron alun rakenteita, joita muun muassa Lam ja Mackiewicz (2007) sekä Zitzen (2004: 82–88) ovat

esittäneet olennaisiksi verkkokeskustelun topiikin kehittymiselle. Aineistossa tämän-tyyppisinä voitaneen pitää ainoastaan vuoron alun muotoiluja, jos niissä tehdään näkyväksi vuoron kokonaisvaltainen topiikki: esimerkiksi jos aloitusvuoroon orientoitunut vuoro alkaa samalla tavalla kuin edeltävä (*tieteen popularisointi on – tieteen popularisointi voidaan tai popularisointi voidaan tehdä – popularisoinnissa täytyy huomioida*, ks. myös esim. 10). Aineistossa ei siis osoiteta topiikin jatkumista sellaisilla ilmauksilla kuin *aiheesta lisää* tai *tästä aiheesta* (vrt. Zitzen 2004, *about, speaking of*).

Kontekstiin tukeutumisessa on todennäköisesti kyse siitä, että osallistujat voivat toimia tasavertaisesti, koska puitteet vastaamiselle ovat kaikille osallistujille samat. Osallistujien ei ole tarpeen esimerkiksi puhutella edeltävän vuoron tekijää, koska keskustelijoiden määrä on pieni ja teknisen linkittämisen yhteydessä muut näkevät, kenen vuoroon mikin vuoro on kytketty; Moodlessa vuorojen teknisissä tiedoissa näkyy osallistujan koko nimi (vrt. Zitzen 2004). Johdonmukaisuuden nivoutuminen toiminnan institutionaaliseen kehykseen on merkki implisiittisestä strategiasta, jolla tietynlaisten vuorojen välistä suhdetta tehdään näissä keskusteluissa järkevaksi ja ymmärrettäväksi. Myös Örnberg Berglund (2009: 43–44) on viitannut tähän puhuessaan toiminnan kehyksestä (vrt. Tanskanen 2006: 63; myös Schegloff 2007; Linell 2010). Näissä keskusteluissa kehyksenä ja implisiittisen strategian – kuten eksplisiittisemmänkin – pohjana toimii tehtävänannossa määritelty globaali topiikki eli kysymykset ja niitä seuraava vastaamistoiminta. Selvä ja vähemmän selvä topikaalinen johdonmukaisuus tietynlaisten vuorojen välillä rakentuu tämän vastaamistoiminnan ehdoilla. Se, milloin topiikin jatkaminen eksplikoidaan ja milloin se tehdään vähemmän näkyvästi, liittyy toiminnan laatuun meneillään olevassa jaksossa: joskus täytyy korostaa omaa osaaamista ja joskus taas riittää täydentävä osallistuminen.

Artikkelin tulokset topiikin jatkamisen keinoista ja toiminnan nivoutumisesta näihin keinoihin toisaalta vahvistavat aikaisempien tutkimusten tuloksia verkkokeskusteluiden rakentumisen monipuolisuudesta ja niistä tavoista, joilla osallistujat tekevät vuoronsa merkityksellisiksi. Toisaalta ne todistavat sen puolesta, että asynkronisessa verkkokeskustelussa topikaalinen johdonmukaisuus liittyy globaaliin ja lokaaliin toimintaan ja toimii sekä eksplisiittisenä että implisiittisenä strategiana, johon osallistujat voivat tukeutua aiheuttamatta suuria ymmärrys- ja keskustelun jäsenyongelmia ja rikkomatta keskustelulle ominaista institutionaalista latausta.

Vuoron tulkitseminen topiikkia jatkavaksi mutta suhteellisen itsenäiseksi ei ole tällaisessa verkkokeskustelussa yllättävää, koska kyseessä on kuitenkin omaan oppimiseen ja osaamiseen liittyvä vuorovaikutustilanne. Kaikki pyrkivät vastaamaan samoihin kysymyksiin sekä yksilöllisistä että yhteisöllisistä lähtökohdista, mikä ei voi olla näkymättä keskustelun organisoinnissa, osallistujien toiminnassa ja niissä tavoissa, joilla topiikkia ylläpidetään ja jatketaan.

Lähteet

ATKINSON, MAXWELL – HERITAGE, JOHN (toim.) 1984: *Structures of social action. Studies in conversation analysis*. Cambridge: Cambridge University Press.

- BLANCHETTE, JUDITH 2012: Participant interaction in asynchronous learning environments. Evaluating interaction analysis methods. – *Linguistics and Education* 23 s. 77–87.
- BOU-FRANCH, PATRICIA – LORENZO-DUS, NURIA – GARCÉS-CONEJOS BLITVICH, PILAR 2012: Social interaction in YouTube text-based polylogues. A study of coherence. – *Journal of Computer-Mediated Communication* 17 s. 501–521. Doi: 10.1111/j.1083-6101.2012.01579.x (2.12.2013).
- BOWERS, JOHN – CHURCHER, JOHN 1988: Local and global structuring of computer mediated communication. Developing linguistic perspectives on CSCW in COSMOS. – *Proceedings of the 1988 ACM conference on Computer-supported cooperative work. ACM Digital Library*. Doi: 10.1145/62266.62277 (14.4.2014).
- BUBLITZ, WOLFRAM 1989: Topical coherence in spoken discourse. – *Studia Anglica Posnaniensia* 22 s. 31–51.
- 2011: Cohesion and coherence. – Jan Zienkowski, Jan-Ola Östman & Jef Verschueren (toim.), *Discursive pragmatics* s. 37–49. Handbook of Pragmatics Highlights 8. Amsterdam: John Benjamins.
- CONDON, SHERRI L. – ČECH, CLAUDE G. 2010: Discourse management in three modalities. – *Language@Internet* 7, article 6. http://www.languageatinternet.org/articles/2010/2770/Condon_Cech.pdf (2.12.2013).
- DOWNING, ANGELA 2000: Talking topically. – Angela Downing Rothwell, Jesus M. Guijarro & José I. Albentosa Hernández (toim.), *Talk and text. Studies on spoken and written discourse* s. 31–50. Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla – La Mancha.
- 2003: Negotiation topic coherence through talk-in-action. – Josef Hladký (toim.), *Language and function. To the memory of Jan Firbas* s. 111–126. Studies in Functional and Structural Linguistics 49. Amsterdam: John Benjamins.
- DREW, PAUL – HERITAGE, JOHN (toim.) 1992: *Talk at work. Interaction in institutional settings*. Studies in Interactional Sociolinguistics 8. Cambridge: Cambridge University Press.
- FRASER, BRUCE 2009: Topic orientation markers. – *Journal of Pragmatics* 41 s. 892–898.
- GIBSON, WILL 2009: Negotiating textual talk. Conversation analysis, pedagogy, and the organisation of online asynchronous discourse. – *British Educational Research Journal* 35 s. 705–721.
- GÓMEZ GONZÁLEZ, MARIA D. L. Á 2010: Evaluating lexical cohesion in telephone conversations. – *Discourse Studies* 12 s. 599–623.
- GOODWIN, CHARLES 1995: The negotiation of coherence within conversation. – Morton Ann Gernsbacher & Talmy Givón (toim.), *Coherence in spontaneous text* s. 117–137. Typological Studies in Language 31. Amsterdam: John Benjamins.
- GREENFIELD, PATRICIA M. – SUBRAHMANYAM, KAVERI 2003: Online discourse in a teen chatroom. New codes and new modes of coherence in a visual medium. – *Applied Developmental Psychology* 24 s. 713–738.
- GRUBER, HELMUT 1998: Computer-mediated communication and scholarly discourse. Forms of topic-initiation and thematic development. – *Pragmatics* 8 s. 21–47.
- 2013: Mailing list communication. – Susan C. Herring, Dieter Stein & Tuija Virtanen (toim.), *Pragmatics of computer-mediated communication* s. 55–82. Handbook of Pragmatics 9. Berlin: De Gruyter Mouton.
- GUMPERZ, JOHN J. 1992: Contextualization and understanding. – Alessandro Duranti & Charles Goodwin (toim.), *Rethinking context. Language as an interactive phenomenon* s. 229–252. Studies in the Social and Cultural Foundations of Language 11. Cambridge: Cambridge University Press.

- HAKULINEN, AULI – KARLSSON, FRED 1979: *Nykysuomen lauseoppia*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 350. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- HALLIDAY, MICHAEL A. K. – HASAN, RUQAIYA 1976: *Cohesion in English*. London: Longman.
- HERRING, SUSAN C. 1996: Two variants of an electronic message schema. – Susan C. Herring (toim.), *Computer-mediated communication. Linguistic, social and cross-cultural perspectives* s. 81–108. Amsterdam: John Benjamins.
- 1999: Interactional coherence in CMC. – *Journal of Computer-Mediated Communication* 4. Doi: 10.1111/j.1083-6101.1999.tb00106.x (27.5.2013).
- 2004: Computer-mediated discourse analysis. An approach to researching online behavior. – Sasha A. Barab, Rob Kling & James H. Gray (toim.), *Designing for virtual communities in the service of learning* s. 338–376. Learning in Doing. Social, Cognitive and Computational Perspectives. Cambridge: Cambridge University Press.
- 2013: Relevance in computer-mediated conversation. – Susan C. Herring, Dieter Stein & Tuija Virtanen (toim.), *Pragmatics of computer-mediated communication* s. 245–268. Handbook of Pragmatics 9. Berlin: De Gruyter Mouton.
- HERRING, SUSAN C. – NIX, CAROLE G. 1997: Is ”serious chat” an oxymoron? Pedagogical vs. social uses of Internet Relay Chat. Paper presented at the American Association of Applied Linguistics Annual Conference, Orlando, Florida. <http://ella.slis.indiana.edu/~herring/aaal.1997.pdf> (27.5.2013).
- HOEY, MICHAEL 1991: *Patterns of lexis in text*. Oxford: Oxford University Press.
- HUTCHBY, IAN – TANNA, VANITY 2008: Aspects of sequential organization in text message exchange. – *Discourse & Communication* 2 s. 143–164.
- HÄKKINEN, PÄIVI 2013: Multiphase method for analysing online discussions. – *Journal of Computer Assisted Learning* 29 s. 547–555. Doi: 10.1111/jcal.12015 (3.12.2013).
- JÄÄSKELÄINEN, ANNI – KOIVISTO, AINO 2012: Konjunktio, partikkeli vai konnektiivi? – *Virittäjä* 116 s. 591–601.
- KOROLIJA, NATASCHA 2000: Coherence-inducing strategies in conversations amongst the aged. – *Journal of Pragmatics* 32 s. 425–462.
- KS = *Kielitoimiston sanakirja*. Helsinki: Kotimaisten kielten keskus & Kielikone Oy 2012. <http://mot.kielikone.fi/mot/> (29.4.2013).
- KURHILA, SALLA 2003: *Co-constructing understanding in second language conversation*. Helsinki: University of Helsinki.
- KÄÄNTÄ, LIISA 2011: Toisto tavoitteellisen verkkokeskustelun rakenne-elementtinä. – Esa Lehtinen, Sirkku Aaltonen, Merja Koskela, Elina Nevasaari & Mariann Skog-Södersved (toim.), *Kielenkäyttö verkossa ja verkostoissa. AFinLAN vuosikirja 2011* s. 73–89. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 69. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys.
- LAAKSONEN, SALLA-MAARIA – MATIKAINEN, JANNE 2013: Tutkimuskohteena vuorovaikutus ja keskustelu verkossa. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* s. 193–215. Tampere: Vastapaino.
- LAM, CHRISTOPHER – MACKIEWICZ, JO 2007: A case study of coherence in workplace instant messaging. – *Proceedings of the International Professional Communication Conference (IPCC) 2007*. http://christopherylam.com/articles/lam_mackiewicz_2007.pdf (6.6.2013).
- LAMBIASE, JACQUELINE J. 2010: Hanging by a thread. Topic development and death in an

- online discussion of breaking news. – *Language@Internet* 7, article 9. <http://www.languageatinternet.org/articles/2010/2814/Lambiase.pdf> (28.5.2013).
- LAPADAT, JUDITH C. 2007: Discourse devices used to establish community, increase coherence, and negotiate agreement in an online university course. – *Journal of Distance Education* 21 s. 59–92.
- 2002: Written interaction. A key component in online learning. – *Journal of Computer-Mediated Communication* 7. Doi: 10.1111/j.1083-6101.2002.tb00158.x (6.6.2013).
- LESTER, JESSICA N. – PAULUS, TRENA M. 2011: Accountability and public displays of knowing in an undergraduate computer-mediated communication context. – *Discourse Studies* 13 s. 671–686.
- LINELL, PER 2006: Towards a dialogical linguistics. – Mika Lähteenmäki, Hannele Dufva, Sirpa Leppänen & Piia Varis (toim.), *Proceedings of the XII International Bakhtin Conference* s. 157–172. Jyväskylä: Jyväskylän yliopiston kielten laitos.
- 2010: Communicative activity types as organisations in discourses and discourses in organisations. – Sanna-Kaisa Tanskanen, Marja-Liisa Helasvuo, Marjut Johansson & Mia Raitaniemi (toim.), *Discourses in interaction* s. 33–59. Amsterdam: John Benjamins.
- LINELL, PER – KOROLIJA, NATASCHA 1997: Coherence in multi-party conversation. Episodes in interaction. – Talmy Givón (toim.), *Conversation. Communicative, cognitive and cultural perspectives* s. 167–205. Amsterdam: John Benjamins.
- LUUKKA, MINNA-RIITTA 1998: Keskustelua verkossa. Sähköpostikeskustelu rekisterinä. – Minna-Riitta Luukka, Sigrid Salla & Hannele Dufva (toim.), *Puolin ja toisin. AFinLAN vuosikirja 1998* s. 199–218. Suomen soveltavan kielitieteen yhdistyksen julkaisuja 56. Jyväskylä: Suomen soveltavan kielitieteen yhdistys.
- MARKMAN, KRIS M. 2006: *Computer-mediated conversation. The organization of talk in chat-based virtual team meetings*. Austin: University of Texas. <http://repositories.lib.utexas.edu/bitstream/handle/2152/2582/markmank61453.pdf?sequence=2> (2.12.2013).
- MARTTUNEN, MIIKA – LAURINEN, LEENA 2002: Quality of students' argumentation by e-mail. – *Learning Environments Research* 5 s. 99–123.
- MAYNARD, DOUGLAS W. 1980: Placement of topic changes in conversation. – *Semiotica* 30 s. 263–290.
- MUNNEKE, LISETTE – ANDRIESSEN, JERRY – KIRSCHNER, PAUL – KANSELAAR, GELLOF 2007: Effects of synchronous and asynchronous CMC on interactive argumentation. – *The Computer Supported Collaborative Learning (CSCL) Conference 2007* vol. 8 (2) s. 532–541. International Society of the Learning Sciences, Inc. <http://www.gerrystahl.net/proceedings/cscl2007/proceedings2.pdf> (30.5.2013).
- NILSEN, MONA – MÄKITALO, ÅSA 2010: Towards a conversational culture? How participants establish strategies for co-ordinating chat postings in the context of in-service training. – *Discourse Studies* 12 s. 90–105.
- PERÄKYLÄ, ANSSI 1997: Institutionaalinen keskustelu. – Liisa Tainio (toim.), *Keskustelunanalyysin perusteet* s. 177–203. Tampere: Vastapaino.
- RAEVAARA, LIISA – RUUSUVUORI, JOHANNA – HAAKANA, MARKKU 2001: Institutionaalinen vuorovaikutus ja sen tutkiminen. – Johanna Ruusuvuori, Markku Haakana & Liisa Raevara (toim.), *Institutionaalinen vuorovaikutus. Keskustelunanalyttisiä tutkimuksia* s. 11–38. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- RANTA, TUULA 2007: *Kirjoittamisprosessi teksteinä. Tekstilingvistinen näkökulma abiturienttien tekstintuottamismenettelyihin*. Joensuun yliopiston humanistisia julkaisuja 50. Joensuun: Joensuun yliopisto.

- SAVIGNON, SANDRA J. – ROITHMEIER, WALTRAUD 2004: Computer-mediated communication. Texts and strategies. – *CALICO Journal* 21 s. 265–290. https://calico.org/html/article_207.pdf (29.5.2013).
- SCHEGLOFF, EMANUEL A. 1990: On the organization of sequences as a source of 'coherence' in talk-in-interaction. – Bruce Dorval (toim.), *Conversational organization and its development* s. 51–77. Norwood: Ablex.
- 2007: *Sequence organization in interaction. A primer in conversation analysis. Volume 1*. Cambridge: Cambridge University Press.
- SCHIFFRIN, DEBORAH 2001: Discourse markers. Language, meaning, and context. – Deborah Schiffrin, Deborah Tannen & Heidi E. Hamilton (toim.), *The handbook of discourse analysis* s. 54–75. Blackwell Handbooks in Linguistics. Oxford: Blackwell Publishers Ltd.
- SEVERINSON EKLUNDH, KERSTIN 2010: To quote or not to quote. Setting the context for computer-mediated dialogues. – *Language@Internet* 7, article 5. <http://www.languageatinternet.org/articles/2010/2665> (6.6.2013).
- SIMPSON, JAMES 2004: *The discourse of computer-mediated communication. A study of an online community*. School of Linguistics and Applied Language Studies. England: University of Reading. <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.108.8873&rep=rep1&type=pdf> (11.4.2014).
- SORJONEN, MARJA-LEENA – LAAKSO, MINNA 2005: Katko vai eiku? Itsekorjauksen aloitustavat ja vuorovaikutustehtävät. – *Virittäjä* 109 s. 244–271.
- SOTILLO, SUSANA M. 2000: Discourse functions and syntactic complexity in synchronous and asynchronous communication. – *Language Learning & Technology* 4 s. 82–119. <http://llt.msu.edu/vol4num1/sotillo/default.html> (2.12.2013).
- SVINHUFVUD, KIMMO 2011: Varovasti edeten ja taas perääntyen. Opponentin palautevuoron rakentuminen. – *Virittäjä* 115 s. 156–192.
- SWAN, KAREN 2002: Building learning communities in online courses. The importance of interaction. – *Education, Communication & Information* 2 s. 23–49.
- TAINIO, LIISA 2007: Miten tutkia luokkahuoneen vuorovaikutusta keskustelunanalyysin keinoin? – Liisa Tainio (toim.), *Vuorovaikutusta luokkahuoneessa. Näkökulmana keskustelunanalyysi* s. 15–58. Helsinki: Gaudeamus.
- (toim.) 1997: *Keskustelunanalyysin perusteet*. Tampere: Vastapaino.
- TANSKANEN, SANNA-KAISA 1994: Continuity and interaction. Aspects of lexical cohesion in conversation. – Sanna-Kaisa Tanskanen & Brita Wårvik (toim.), *Topics and comments. Papers from the discourse project* s. 99–114. Anglicana Turkuensia 13. Turku: Turun yliopisto.
- 2006: *Collaborating towards coherence. Lexical cohesion in English discourse*. Pragmatics & Beyond New Series 146. Amsterdam: John Benjamins.
- TAURAMA, MIKKO 2010: *Topikalisoijamuotti ja sen lähi-ilmiöt asynkronisessa verkkokeskustelussa*. Pro gradu -tutkielma. Helsingin yliopiston suomen kielen, suomalais-ugrialaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitos. <https://helda.helsinki.fi/handle/10138/26568> (11.4.2014).
- TURKIA, NIINA 2007: Pienryhmäkeskustelun toimintajaksot. – Liisa Tainio (toim.), *Vuorovaikutusta luokkahuoneessa. Näkökulmana keskustelunanalyysi* s. 210–238. Helsinki: Gaudeamus.
- TURTIAINEN, RIIKKA – ÖSTMAN, SARI 2013: Verkkotutkimuksen eettiset haasteet. Armi ja anoreksia. – Salla-Maaria Laaksonen, Janne Matikainen & Minttu Tikka (toim.), *Otteita verkosta. Verkon ja sosiaalisen median tutkimusmenetelmät* s. 49–67. Tampere: Vastapaino.
- VISK = HAKULINEN, AULI – VILKUNA, MARIA – KORHONEN, RIITTA – KOIVIS-

- TO, VESA – HEINONEN, TARJA RIITTA – ALHO, IRJA 2004: *Iso suomen kielioppi*. Verkkoversio. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura. <http://scripta.kotus.fi/visk/> (1.1.–25.11.2013).
- WARING, HANSUN ZHANG 2003: 'Also' as a discourse marker. Its use in disjunctive and disaffiliative environments. – *Discourse Studies* 5 s. 415–436.
- ZITZEN, MICHAELA 2004: *Establishing topical coherence in electronic communications. A corpus-based analysis of metadiscursive topic shift markers in asynchronous and synchronous computermediated communication (CMC)*. Stuttgart: Ibidem.
- ÖRNBERG BERGLUND, THERESE 2009: *Making sense digitally. Conversational coherence in online and mixed-mode contexts*. Umeå Studies in Language and Literature 7. Umeå: Umeå University. <http://umu.diva-portal.org/smash/get/diva2:236358/FULLTEXT01> (3.12.2013).

Liite 1

Tieteellinen kirjoittaminen suomeksi KSUO9211 – Harjoitus: Keskustelu tieteen popularisoinnista

Tehtävänanto

Keskustelkaa ryhmissä¹³ seuraavista kysymyksistä ja aiheista:

1. Mitä tarkoittaa tieteen popularistaminen? Miksi se on tarpeellista?
2. Mitä siihen kuuluu? Miten sen voi käytännössä tehdä? (esim. kielen ja rakenteen tasolla)
3. Esimerkkejä? Etsikää viittauksia toimiviin populaariartikkeleihin. Mistä sellaisia voisi löytää ja lukea?

Jokainen ryhmäläinen käyttää vähintään neljä puheenvuoroa. Muistakaa, että aktiivinen ja monipuolinen keskustelu esimerkkeineen auttaa teitä tekemään oman popularisoidun tekstin ja parantamaan sen laatua.

13. Neljän hengen ryhmät luotiin heti kurssin alussa, ja samalla ryhmäkokoonpanolla on tehty jo muitakin tehtäviä ennen tätä harjoitusta. Käsillä oleva harjoitus tehdään kuuden viikon kurssin viidennellä viikolla.

SUMMARY

Topical continuity in institutional online discussion: Connecting inter-turn coherence cues and answer activity

The article examines topical continuity in institutional, asynchronous online discussion. By using the concept of topical continuity it is argued that inter-turn coherence can be achieved through actions that are logically constructed to be contingent from another in spite of, or in addition to, the technical limitations of the online discussion forum. Topical continuity is examined by looking at the relation between initiating turns and turns that respond directly to the initiations via the *reply to previous message* function. The ways to establish inter-turn coherence are shown to be related to (the development of) topic continuation and different kinds of coherence cues that participants employ to make sense of the conversation.

The data is analysed using an integrated approach, in which conversation analysis is combined with research on computer-mediated communication and institutional interaction in learning settings. The data was collected from the online university course Academic Writing in Finnish during the academic years 2009 and 2010. The discussion forum was part of the Moodle virtual learning space and the discussion topic focused on the ways in which science can be made popular and more understandable. Students were asked to discuss the topic with the help of set questions. The institutional task of answering the questions was then selected as the main focus of the study. In total 32 initiating turns and 63 contingently built response turns were selected for closer analysis.

The findings reveal that the participants employ a range of inter-turn coherence cues that can be seen to form a continuum from very explicit to more implicit. Alongside these, the participants construct their actions in ways that show their orientation to the other participants' turns, how they are able to tie their responses to the preceding turns, and how they are capable of displaying their own knowledge at the same time. The findings also reveal that all this is done without creating problems of staying on-topic or keeping the discourse coherent. Moreover, the institutional context of the discussions both supports and shapes the topical continuity discovered in the study. To that end, the findings support previous research on coherence and topicality in online discussions, while providing new insights by having combined the examination of the coherence cues and the answer activity.

Selvästi ja vähemmän selvästi vastaamistoiminnan ehdoilla: Topikaalinen johdonmukaisuus institutionaalisessa verkkokeskustelussa

Artikkelissa tarkastellaan topikaalista johdonmukaisuutta institutionaalisessa asynkronisessa verkkokeskustelussa. Topikaalinen johdonmukaisuus tarkoittaa verkkokeskustelun vuorojen välisen yhteyden osoittamista johdonmukaisella toiminnalla huolimatta teknisistä rajoituksista. Johdonmukaisuutta analysoidaan viestiketjun aloitusvuoron ja siihen suoraan vastaavien vuorojen välillä topiikin jatkamisen näkökulmasta. Topiikin jatkaminen nähdään toiminnallisena ilmiönä, joka on tarkasteltavissa erilaisten tulkintavihjeiden kautta. Lähestymistapana on teknologiavälitteisen viestinnän tutkimuksen ja keskusteluanalyysin yhdistelmä, johon on sovellettu myös institutionaalisen, erityisesti opiskelutilanteiden, vuorovaikutuksen tutkimusta.

Artikkelin aineisto koostuu yliopisto-opiskelijoiden kielikurssin Tieteellinen kirjoittaminen suomeksi keskusteluharjoituksista vuosilta 2009–2010. Ne käytiin pienryhmissä Moodle-oppimisympäristössä, ja niiden aiheena oli tieteen popularisointi. Keskusteluharjoitukseen liittyi kysymysmuotoinen tehtävänanto, jonka pohjalta tuotetuissa viestiketjuissa vastattiin kysymyksiin. Tutkimuskohteeksi muodostui vuoroissa todentuva institutionaalinen vastaamistoiminta. Tarkastelussa oli 32 viestiketjun aloitusvuoron lisäksi 63 aloitusvuoroon suoraan kytkettyä vuoroa.

Analyysin tuloksena on nähtävissä erilaisten keinojen ja tulkintavihjeiden jatkumo, jonka varassa keskustelun osallistujat osoittavat topiikin jatkamisen ja vastaamistoiminnan laadun suhteessa viestiketjun aloitusvuoroon. Vastaamistoiminta esimerkiksi vaihtelee täydentävästä ja samanmielisyyttä osoittavasta toiminnasta itsenäisempään vastaamiseen, jossa korostetaan omaa osaamista. Jatkumolla liikutaan selvästä johdonmukaisuuden osoittamisesta vähemmän selvään osoittamiseen, jossa vuorojen välistä yhteyttä ja topiikin jatkumista on tulkittava ilman eksplisiittisiä vihjeitä. Tällöin tulkinta perustuu keskustelun institutionaaliseen kehykseen ja siihen, että vastaamistoiminnan jatkaminen on tällaisessa keskustelussa odotuksenmukaista. Osallistujat osoittavat kuitenkin hallitsevansa tämän, sillä keskustelu pysyy koossa ja ymmärrettävänä.

Kirjoittajan yhteystiedot (address):
etunimi.sukunimi@uva.fi